

Lagrådsremiss

Brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning

Regeringen överlämnar denna remiss till Lagrådet.

Stockholm den 20 maj 2009

Beatrice Ask

Clara Ahlqvist
(Justitiedepartementet)

Lagrådsremissens huvudsakliga innehåll

Sverige har genom att tillträda Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen bl.a. åtagit sig att straffbelägga vissa gärningar och att kunna döma över vissa brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. I lagrådsremissen lämnas förslag till lagstiftning som krävs för att Sverige ska kunna fullgöra dessa förpliktelser.

Det föreslås att vissa straffbestämmelser i brottsbalken som omfattar gärningar som riktas mot svensk eller viss utländsk rättskipande verksamhet ska utvidgas till att också omfatta gärningar som tar sikte på Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Det gäller osann utsaga inför en internationell domstol (15 kap. 4 b §), störande av förrättning eller av allmän sammankomst (16 kap. 4 §), övergrepp i rättssak (17 kap. 10 §) och skyddande av brottsling (17 kap. 11 §). Straffansvar för våld eller hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd (17 kap. 1, 2 och 4 §§) föreslås gälla även när gärningen riktas mot tjänstemän vid domstolen i deras tjänsteutövning.

Försök, förberedelse, stämpling och medverkan till de brott som redovisats ska vara straffbart i samma utsträckning som i fråga om brott som riktas mot svensk rättskipning.

Svensk domstol är behörig att pröva brott som begåtts i Sverige. I vissa fall gäller det även brott som begåtts utom riket. Beträffande brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning och som begåtts utom riket föreslås en särskild reglering i brottsbalken som innebär att något krav på s.k. dubbel straffbarhet för att kunna döma vid svensk domstol inte uppställs.

Ett generellt krav på åtalsförordnande föreslås för brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Enligt förslaget ska de särskilda åtalsbestämmelserna för bestickning och mutbrott i 17 kap. 17 § respektive 20 kap. 5 § tredje stycket brottsbalken, i likhet med vad som gäller för domare eller annan funktionär vid Internationella brottmålsdomstolen, inte tillämpas i de fall då gärningen riktats mot respektive begåtts av arbetstagare vid domstolen.

En lagakraftvunnen dom som Internationella brottmålsdomstolen har meddelat i fråga om brott mot dess rättskipning ska enligt förslaget som huvudregel hindra en senare lagföring av samma gärning i Sverige. Undantag föreslås dock gälla i fråga om brott som begåtts i Sverige eller som begåtts utom riket och som riktats mot ett svenskt allmänt intresse eller som enligt svensk rätt bestraffas med minst fyra års fängelse. En bestämmelse med detta innehåll föreslås placeras i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Innehållsförteckning

1	Beslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i brottsbalken	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen	12
3	Ärendet och dess beredning	14
4	Romstadgan och dess genomförande i Sverige, m.m.	15
4.1	Översikt av vissa bestämmelser i Romstadgan	15
4.1.1	Romstadgans huvudbrott	15
4.1.2	Brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning	16
4.1.3	Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion och förhållandet till nationell lagföring	16
4.2	Närmare om Romstadgans krav beträffande brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning	17
4.2.1	Krav på nationella straffbestämmelser	17
4.2.2	Krav på nationell straffrättslig domsrätt	17
4.2.3	Internationella brottmålsdomstolens dom som hinder mot nationell lagföring	18
4.3	Internationell jämförelse	19
4.3.1	Danmark	19
4.3.2	Finland	19
4.3.3	Norge	20
4.3.4	Storbritannien	20
5	Gällande rätt och behov av lagändringar	21
5.1	Straffrättsliga bestämmelser	21
5.1.1	Osann utsaga inför Internationella brottmålsdomstolen	21
5.1.2	Framläggande av falsk eller förfalskad bevisning	23
5.1.3	Övergripping mot vittnen m.m.	26
5.1.4	Våld eller hot mot domstolens tjänstemän, m.m.	28
5.1.5	Besticknings- och mutbrott	29
5.1.6	Allmänna straffrättsliga bestämmelser och principer	31
5.2	Straffrättslig domsrätt, m.m.	32
5.2.1	Brott som begåtts i Sverige	32
5.2.2	Brott som begåtts utomlands	33
5.2.3	Krav på dubbel straffbarhet	33
5.2.4	Förhållandet mellan Internationella brottmålsdomstolens förfarande och ett svenskt förfarande	34
5.3	Sammanfattande bedömning av lagstiftningsbehovet	35
6	Straffrättsliga bestämmelser och domsregler	37

6.1	Regler om brott riktade mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning	37
6.2	Osann utsaga inför Internationella brottmålsdomstolen.....	38
6.3	Störande av förrättning eller av allmän sammankomst	41
6.4	Övergripp mot vittnen, m.m.....	41
6.5	Våld och hot m.m. mot domstolens tjänstemän	42
6.6	Förutsättningar för lagföring vid svensk domstol	44
6.7	Förhållandet mellan internationell och svensk lagföring.....	47
6.7.1	Krav på åtalsförordnande, m.m.....	47
6.7.2	Internationella brottmålsdomstolens dom som rättegångshinder (ne bis in idem), m.m.	49
7	Ikraftträdande och ekonomiska konsekvenser.....	52
7.1	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser.....	52
7.2	Ekonomiska konsekvenser.....	53
8	Författningskommentar	53
8.1	Förslaget till lag om ändring i brottsbalken	53
8.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.....	59
Bilaga 1	Artikel 70 i Romstadgan	61
Bilaga 2	Sammanfattning av departementspromemorian Brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (Ds 2008:84).....	63
Bilaga 3	Promemorian lagförslag.....	64
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna (Ds 2008:84)	71
Bilaga 5	Utdrag ur Internationella brottmålsdomstolens bevis- och förfaranderegler	72

1 Beslut

Regeringen har beslutat att inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i brottsbalken,
2. lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Häriigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 2 kap. 3 §, 15 kap. 4 b §, 16 kap. 4 §, 17 kap. 10, 11 och 17 §§
samt 20 kap. 5 § ska ha följande lydelse,
dels att det i balken ska införas två nya paragrafer, 2 kap. 7 c § och
17 kap. 6 §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 3 §

För brott som begåtts utom riket döms även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats på svenskt fartyg eller luftfartyg, eller om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten eller som tillhör Polisens utlandsstyrka,

3 a. om brottet har begåtts i tjänsten utom riket av en polisman, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen, som utför gränsöverskridande arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, penningförfalskning, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattning med kemiska vapen, olovlig befattning med minor, osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terrorist-

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage, penningförfalskning, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattning med kemiska vapen, olovlig befattning med minor, osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terrorist-

¹ Senaste lydelse 2003:149.

brott *eller* försök till sådant brott *samt* brott som avses i 5 § samma lag, *eller*

brott, försök till sådant brott, brott som avses i 5 § samma lag *eller om brottet riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, eller*

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

7 c §

I fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, får åtal väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bestämmer.

15 kap.

4 b §²

Om ett vittne eller en sakkunnig under ed inför Europeiska gemenskapernas domstol, inför förstainstansrätten vid denna domstol *eller* inför Europeiska frihandelsammanslutningens domstol, EFTA-domstolen, lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, döms för osann utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 1 §, om utsagan här i riket skulle ha *avgivits* under laga ed. Begås gärningen av grov oaktsamhet, döms för ovarsam utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 3 §.

Om ett vittne eller en sakkunnig under ed inför Europeiska gemenskapernas domstol, inför förstainstansrätten vid denna domstol, inför Europeiska frihandelsammanslutningens domstol, EFTA-domstolen, *eller* inför Internationella brottmålsdomstolen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, döms för osann utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 1 §, om utsagan här i riket skulle ha *avgetts* under laga ed. Begås gärningen av grov oaktsamhet, döms för ovarsam utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 3 §.

Ansvar för ovarsam utsaga enligt första stycket ska inte dömas ut om utsagan avgetts inför Internationella brottmålsdomstolen.

Bestämmelserna i 4, 14 och 15 §§ gäller i tillämpliga delar också gärning som avses i första stycket.

16 kap.

4 §

Om någon genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra allmän gudstjänst, annan allmän

Om någon genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra allmän gudstjänst, annan allmän

² Senaste lydelse 1995:316.

andaktsövning, vigsel eller begravning eller dylik akt, domstols förhandling eller annan statlig eller kommunal förrättning eller *ock* allmän sammankomst för överläggning, undervisning eller åhörande av föredrag, *dömes* för störande av förrättning eller av allmän sammankomst till böter eller fängelse i högst sex månader.

andaktsövning, vigsel eller begravning eller dylik akt, domstols förhandling eller annan statlig eller kommunal förrättning eller allmän sammankomst för överläggning, undervisning eller åhörande av föredrag, *döms* för störande av förrättning eller av allmän sammankomst till böter eller fängelse i högst sex månader.

För störande av förrättning eller av allmän sammankomst döms också den som genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra förhandling vid Internationella brottmålsdomstolen.

17 kap.

6 §³

Tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen ska i sin tjänsteutövning vara skyddade enligt bestämmelserna i 1, 2 och 4 §§ på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning. För försök eller förberedelse till brott enligt 1 § mot en sådan person tillämpas 16 §.

10 §⁴

Den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd, döms för övergrepp i rättssak till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *skall* gälla, om man med någon annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om en sådan gärning angriper någon för att

Den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd, döms för övergrepp i rättssak till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *ska* gälla, om man med någon annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om en sådan gärning angriper någon för att denne avlagt

³ Tidigare 6 § upphävd genom 1976:509.

⁴ Senaste lydelse 2002:117.

denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom från att avge en sådan utsaga.

vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom *eller henne* från att avge en sådan utsaga.

Med domstol eller annan myndighet i första stycket avses även en dömande kammare eller ett annat organ i Internationella brottmålsdomstolen.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst två och högst åtta år.

11 §⁵

Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras, döms för skyddande av brottsling till böter eller fängelse i högst ett år.

Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom *eller henne* att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras, döms för skyddande av brottsling till böter eller fängelse i högst ett år.

För skyddande av brottsling döms också den som undanröjer bevis om brott som är föremål för ett rättsligt förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Den som inte insåg men hade skälig anledning *antaga* att den andre var brottslig, döms till böter.

Den som inte insåg men hade skälig anledning *att anta* att den andre var brottslig, döms till böter.

Till ansvar skall inte dömas om gärningen är att anse som ringa med hänsyn till gärningsmannens förhållande till den brottslige och övriga omständigheter.

Ansvar ska inte dömas *ut* om gärningen är att anse som ringa med hänsyn till gärningsmannens förhållande till den brottslige och övriga omständigheter.

17 §⁶

I vissa fall av bestickning får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den som utsatts för bestickningen eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detta gäller om bestickningen skett i förhållande till någon som

1. inte är arbetstagare hos staten eller hos kommun,
2. inte omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4, 8 eller 9 och *inte heller är arbetstagare vid*

⁵ Senaste lydelse 1993:207.

⁶ Senaste lydelse 2004:404.

3. inte är främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling.

20 kap.

5 §⁷

Åklagare får, utan hinder av vad som annars är föreskrivet, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad som åligger honom i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utän hinder av bestämmelserna i första stycket *skall* dock gälla

1. vad som i denna balk föreskrivs om att åtal inte får ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad som i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat endast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som avses i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som inte omfattas av första stycket eller av 2 § andra stycket 8 eller 9 och inte är främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling, får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om det inte finns särskilda bestämmelser för ett visst fall, får åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ *gälla* särskilda bestämmelser.

Åklagare får, utan hinder av vad som annars är föreskrivet, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad som åligger honom *eller henne* i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utän hinder av bestämmelserna i första stycket *ska* dock gälla

1. vad som i denna balk föreskrivs om att åtal inte får ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad som i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat endast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som avses i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som inte omfattas av första stycket eller av 2 § andra stycket 8 eller 9 och inte *heller är arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen*, främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling, får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ *gäller* särskilda bestämmelser.

⁷ Senaste lydelse 2004:404.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

dels att 1 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före 21 § ska lyda ”Samarbete i fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning”,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 22 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Om den genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen inrättade domstolen begär att det i Sverige *skall* vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i denna lag.

Bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse.

Bestämmelserna i 21 och 22 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller brott som *riktas* mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

I 23–32 §§ finns bestämmelser om verkställighet av Internationella brottmålsdomstolens avgöranden och om transport av frihetsberövade genom Sverige.

Om den genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen inrättade domstolen begär att det i Sverige *ska* vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i denna lag.

Bestämmelserna i 21, 22 och 22 a §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller brott som *riktats* mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

22 a §

Har Internationella brottmålsdomstolen genom laga-kraftvunnen dom prövat fråga om ansvar för en gärning som riktats mot domstolens rättskipning, får den tilltalade inte lagföras i Sverige för samma gärning i enlighet med vad som gäller enligt 2 kap. 5 a § första stycket 1–4 brottsbalken.

Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 2 kap. 1 § eller 3 § 4 och 7 brottsbalken såvida inte lagföringen vid Internationella brottmålsdomstolen har skett sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.

Får lagföring ske, ska bestämmelserna i 2 kap. 6 § brottsbalken

*tillämpas. Regler om krav på
åtalsförordnande finns i 2 kap.
7 c § samma balk.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

3 Ärendet och dess beredning

Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen (Romstadgan) antogs vid en diplomatkonferens i Rom den 17 juli 1998. Genom stadgan inrättas en permanent internationell domstol för utredning och lagföring av allvarliga internationella brott (Internationella brottmålsdomstolen).

Sverige har tillträtt stadgan den 28 juni 2001 (prop. 2000/01:122, bet. 2000/01:JuU30 och 2000/01:KU13y, rskr. 2000/01:284).

Med ett tillträde till Romstadgan följer olika folkrättsliga förpliktelser för den tillträdande staten. Det gäller i första hand frågor om rättsligt samarbete med Internationella brottmålsdomstolen samt verkställighet av vissa avgöranden som domstolen fattar. Sverige har uppfyllt nämnda förpliktelser genom bl.a. lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen (prop. 2001/02:88, bet. 2001/02:JuU17, rskr. 2001/02:224) som har trätt i kraft den 1 juli 2002. Vissa frågor om immunitet och privilegier för personer med anknytning till domstolen såsom bl.a. domare, åklagare, registrator, andra tjänstemän vid domstolen, försvarare och vittnen har behandlats i lagstiftningsärendet om Sveriges tillträde till avtalet om immunitet och privilegier för Internationella brottmålsdomstolen (prop. 2003/04:171, bet. 2004/05:JuU8, rskr. 2004/05:23).

Vidare innehåller Romstadgan bl.a. vissa bestämmelser om straffrättslig lagstiftning. En skillnad görs härvid mellan å ena sidan stadgans s.k. huvudbrott, dvs. folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser samt i en framtid eventuellt även aggressionsbrott (artikel 5), och å andra sidan brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (artikel 70). En översättning av artikel 70 i stadgan finns i *bilaga 1*.

När det gäller Romstadgans s.k. huvudbrott har en översyn av svenska straffrättsliga regler genomförts och förslag lämnats av Internationella straffrättsutredningen i betänkandet Internationella brott och svensk jurisdiktion (SOU 2002:98). Förslaget har remitterats och är under beredning i Justitiedepartementet.

I en departementspromemoria som har upprättats inom Justitiedepartementet, Brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (Ds 2008:84) behandlas frågan om brott mot domstolens rättskipning och de lagstiftningsåtgärder som anses vara nödvändiga med anledning av de åtaganden som följer av Romstadgan. En sammanfattning av departementspromemorian och dess lagförslag finns i *bilaga 2* respektive *bilaga 3*. Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. En sammanställning av remissyttrandena finns tillgänglig i Justitiedepartementet (dnr Ju2008/10598/L5).

Regeringen behandlar i detta lagstiftningsärende de förslag som lämnats i promemorian.

4 Romstadgan och dess genomförande i Sverige, m.m.

Romstadgan är indelad i 13 delar. Där regleras dels frågor om hur Internationella brottmålsdomstolen ska vara organiserad och hur ländernas samarbete med domstolen ska gå till, dels vilka straffrättsliga och straffprocessuella regler som ska gälla för domstolen. Därutöver finns bestämmelser av administrativ karaktär, om finansiering, om ändring av stadgan, m.m.

En ingående beskrivning av Romstadgans innehåll har lämnats i prop. 2000/01:122 som underlag för ställningstagandet till Sveriges tillträde till stadgan samt i lagstiftningsärendet med förslag till lagstiftning om Sveriges samarbete med Internationella brottmålsdomstolen (prop. 2001/02:88). Den beskrivning som ges i det följande är därför mer översiktlig och huvudsakligen inriktad på de bestämmelser som har betydelse för lagstiftningen om brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättsskipning.

De artiklar som främst är av betydelse i detta fall finns i del 2 (jurisdiktion, processförutsättningar och tillämplig lag), del 3 (allmänna straffrättsliga principer) och del 6 (rättegången), men även vissa bestämmelser i andra delar måste beaktas. Hänvisningarna till bestämmelser i stadgan görs genom angivande av artikelns nummer och i vissa fall, efter kolon, nummer och bokstäver som anger en viss punkt i artikeln (t.ex. artikel 70:4 a).

Stadgan kompletteras med bl.a. detaljerade bestämmelser i de bevis- och förfaranderegler som antagits av stadgeparts församlingen för Internationella brottmålsdomstolen. Bevis- och förfarandereglerna innehåller främst bestämmelser om det rättsliga förfarandet. De måste stå i överensstämmelse med stadgan och kan inte ålägga staterna några skyldigheter utöver de som följer av denna. Ett utdrag ur bevis- och förfarandereglerna (kapitel 9, del 1) i engelsk version finns i *bilaga 5*.

4.1 Översikt av vissa bestämmelser i Romstadgan

4.1.1 Romstadgans huvudbrott

I del 2 i Romstadgan behandlas och definieras de s.k. huvudbrott som Internationella brottmålsdomstolen har behörighet att döma över. Dessa brott är folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser samt i en framtid eventuellt även aggressionsbrott (artikel 5). I samma del finns också bestämmelser om domstolens jurisdiktion, om dess förhållande till nationella rättsordningar och till FN:s säkerhetsråd samt om hur ett förfarande inför domstolen kan inledas. I del 3 ges föreskrifter om allmänna straffrättsliga principer som domstolen ska tillämpa, t.ex. regler om uppsåt, ansvarsfrihetsgrunder och vad som gäller i fråga om preskription.

Ett tillträde till Romstadgan innebär inte att den tillträdande staten är folkrättsligt förpliktad att i nationell rätt införliva huvudbrotten i stadgan eller de straffrättsliga principer som där föreskrivs (jfr SOU 2002:98

s. 17). I enlighet med vad som sagts ovan är de svenska reglerna om sådana internationella brott som enligt folkrätten ska föranleda individuellt straffrättsligt ansvar samt sammanhängande frågor om svensk domsrätt och preskription m.m. föremål för övervägande i ett särskilt lagstiftningsärendet (se SOU 2002:98). Dessa frågor kommer därför inte att behandlas närmare här.

4.1.2 Brottsom riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning

I artikel 70 (del 6) i Romstadgan finns bl.a. bestämmelser om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Av artikel 70:1 framgår att domstolen ska ha jurisdiktion över sådana brott om de begås uppsåtligt. Brotten, som definieras i punkterna a–f, omfattar olika former av menedsbrott, övergrepp i det rättsliga förfarandet och mot domstolens tjänstemän samt vissa besticknings- och mutbrott. Dessa brott jämföras inte med stadgans huvudbrott. I flera avseenden gäller i stället särskilda regler.

Av artikel 70:2 framgår att det finns särskilda bestämmelser om Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion i dess bevis- och förfaranderegler (regel 162 och 163). Vidare föreskrivs bl.a. särskilda villkor för det rättsliga samarbetet med domstolen. Som tidigare nämnts (avsnitt 3) har frågor avseende rättsligt samarbete med domstolen liksom verkställighet av straff som domstolen dömer ut i enlighet med stadgan behandlats i lagstiftningsärendet med förslag till lag om Sveriges samarbete med Internationella brottmålsdomstolen (prop. 2001/02:88). De krav som Romstadgan uppställer i denna del är därmed redan uppfyllda.

I artikel 70:3 anges att de straff som domstolen kan döma till är fängelse högst fem år eller böter, vilka kan förenas. Det närmare förfarandet för det anges i bevis- och förfaranderegler.

Av artikel 70:4 a följer en skyldighet för de anslutna staterna att utvidga sina straffrättsliga bestämmelser som kriminaliserar brott mot nationella förundersökningar och rättegångar till att också omfatta de brott som anges i artikel 70:1 och som begås inom statens territorium eller av dess medborgare.

I artikel 70:4 b finns bestämmelser om förhållandet mellan Internationella brottmålsdomstolens och ett inhemskt förfarande beträffande brott som avses i artikel 70.

4.1.3 Internationella brottmålsdomstolens jurisdiktion och förhållandet till nationell lagföring

Romstadgan bygger på förutsättningen att såväl Internationella brottmålsdomstolen som enskilda stater har jurisdiktion över de brott som tas upp i stadgan.

När det gäller stadgans huvudbrott är presumtionen alltid att staterna har företräde att utöva sin jurisdiktion framför Internationella brottmålsdomstolen så länge den nationella undersökningen och lagföringen fungerar på ett tillbörligt sätt. Om så inte är fallet vänds presumtionen till Inter-

nationella brottmålsdomstolens fördel. Denna ordning, som kallas komplementaritetsprincipen, återspeglas bl.a. i artikel 17 i stadgan. I artikel 17 definieras vad som menas med att en nationell undersökning eller lagföring sker eller har skett på ett tillbörligt sätt, vilket behandlas i termer av processförutsättningar. Avgörandet i fråga om dessa är uppfyllda ligger hos Internationella brottmålsdomstolen.

För brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning gäller emellertid inte komplementaritetsprincipen. Av regel 163 i bevis- och förfarandereglererna framgår att bl.a. artikel 17 inte är tillämplig på dessa brott. I stället kan frågor om konkurrerande jurisdiktion mellan Internationella brottmålsdomstolen och nationell domstol uppkomma.

4.2 Närmare om Romstadgans krav beträffande brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning

4.2.1 Krav på nationella straffbestämmelser

Genom att tillträda Romstadgan har Sverige åtagit sig att kriminalisera vissa gärningar som begås mot Internationella brottmålsdomstolen och dess verksamhet. Detta ska ske i enlighet med artikel 70:4 a. De gärningar som avses är de som räknas upp i artikel 70:1, dvs. olika former av givande av osann utsaga samt otillbörliga förfaranden rörande bevis (artikel 70:1 a och b), övergrepp i det rättsliga förfarandet (artikel 70:1 c), våld, hot eller förgripelse mot en tjänsteman vid domstolen (artikel 70:1 d och e) samt besticknings- och mutbrott (artikel 70:1 c, d och f). Straffansvaret enligt stadgan avser bara uppsåtliga gärningar.

Romstadgan uppställer inget krav på att de nationella straffbestämmelserna utformas på samma sätt som i stadgan. I stället föreskriver artikel 70:4 a att staterna ska utvidga sina straffrättsliga bestämmelser om brott mot nationella förundersökningar och rättegångar till att också omfatta motsvarande gärningar riktade mot domstolens verksamhet. För att uppfylla stadgans krav på kriminalisering är det inte heller nödvändigt att införa några nya brottstyper. Det svenska åtagandet enligt artikel 70 innebär att de befintliga svenska straffbestämmelser som i materiellt hänseende motsvarar de gärningar som anges i artikel 70:1, även ska omfatta straffansvar för gärningar som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

De svenska brott som kan vara aktuella och behovet av lagändringar redovisas i avsnitt 5.

4.2.2 Krav på nationell straffrättslig domsrätt

Av Romstadgan (art 70:4 a) följer att varje stadgepart ska ha rätt att döma över brott som riktar sig mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning när dessa begås inom dess territorium eller av en av dess medborgare. Såväl Internationella brottmålsdomstolen som nationella domstolar ska således ha domsrätt över de brott som avses i artikel 70. Denna överlappning kommer dock inte att vara heltäckande eftersom de natio-

nella straffbestämmelserna i viss mån kan komma att skilja sig från de som gäller enligt stadgan.

Stadgan är i sina olika språkversioner oklar om Internationella brottmålsdomstolen eller en stat ska ha företräde eller om det är fråga om verklig konkurrens mellan domstolens och nationell lagföring (artikel 70:4 b). Av bl.a. den engelska versionen av stadgan, vilket var det språk på vilket bestämmelsen ursprungligen utformades, följer att det är Internationella brottmålsdomstolen som ska avgöra om och när den ska utöva sin jurisdiktion. I vissa fall kan domstolen ha faktiska möjligheter och ett starkt intresse av att själv sköta lagföringen. I andra fall kan den vara förhindrad av praktiska eller andra skäl, t.ex. arbetsbelastning eller hinder mot att den misstänkte utlämnas till domstolen. I prop. 2001/02:88 uttalas bl.a. att principen om att domstolen ska ha företräde framför nationell lagföring bäst främjar domstolens effektivitet och bör tjäna som utgångspunkt för svenska överväganden (a. prop. s. 160).

I viss utsträckning kan det också bli fråga om konkurrerande jurisdiktion mellan olika stater som tillträtt stadgan. Det kan t.ex. bli fallet om brottet begås i en ansluten stat och gärningsmannen kommer från en annan ansluten stat (se artikel 70:4 a).

De svenska reglerna om straffrättslig domsrätt och frågan om behovet av lagändringar behandlas i avsnitt 5.2.

4.2.3 Internationella brottmålsdomstolens dom som hinder mot nationell lagföring

Artikel 20 i Romstadgan innehåller bestämmelser som reglerar när Internationella brottmålsdomstolens domar ska utgöra rättegångshinder för domstolen (20:1) respektive i de anslutna staterna (20:2) samt när nationella domar på motsvarande sätt hindrar domstolen från att döma över en sak (20:3). Reglerna bygger på grundtanken att en brottmålsdom i princip ska utgöra hinder mot en ny rättegång mot den tilltalade i samma sak (*ne bis in idem* eller ”ej två gånger i samma sak”). Reglerna i artikel 20 gäller emellertid bara beträffande stadgans s.k. huvudbrott (regel 163.2 i domstolens bevis- och förfaranderegler).

För brott enligt artikel 70 finns särskilda bestämmelser. Av regel 168 i domstolens bevis- och förfaranderegler följer att såväl domar meddelade av Internationella brottmålsdomstolen som nationella domar avseende dessa brott tillerkänns negativ rättsverkan i förhållande till domstolen. Sådana domar över brott enligt artikel 70 utgör således rättegångshinder för Internationella brottmålsdomstolen.

Några uttryckliga bestämmelser om Internationella brottmålsdomstolens dom som hinder mot en nationell rättsprocess finns dock inte. Den huvudsakliga anledningen till att ingen regel motsvarande den som föreskrivs i artikel 20:2 togs in i bevis- och förfaranderegler var en princip som tidigt slogs fast i förhandlingarna och som innebar att inga ”nya” förpliktelser för staterna skulle föreskrivas i det regelverket. Eftersom artikel 20 inte omfattar rättsverkan för domstolens domar avseende brott enligt artikel 70 ansågs det därmed inte möjligt att införa en sådan bestämmelse i bevis- och förfaranderegler. Frågan komplicerades också

av stadgans oklara reglering av förhållandet mellan domstolens och nationell lagföring av dessa brott.

Inget i stadgan eller i bevis- och förfarandereglererna hindrar emellertid en stat från att tillerkänna domstolens domar negativ rättsverkan också när de avser brott enligt artikel 70. En sådan ordning skulle vara i linje med den princip om domstolens företräde som har förordats, se prop. 2001/02:88 s. 160 f., jfr avsnitt 4.2.2. Frågan behandlas i avsnitt 6.7.2.

4.3 Internationell jämförelse

4.3.1 Danmark

I Danmark har särskilda bestämmelser införts beträffande brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (§ 5 Lov om Den Internationale Straffedomstol, nr. 342, 16 maj 2001). Av nämnda bestämmelse följer att straffelovens 14 kap. om förbrytelser mot offentliga myndigheter och 17 kap. om menedsbrott m.m. är tillämpliga också när ett brott riktas mot Internationella brottmålsdomstolen. De omfattar t.ex. brott mot tjänsteman (§§ 119 och 121) och mot vittnen (§ 123), förstörelse av bevis (§ 125, stk. 1, nr. 2), falsk förklaring (§§ 158 och 159) samt åberopande av falskt bevis (§ 164, stk. 2). I dessa fall har särskilda föreskrifter ansetts vara nödvändiga för att även brott riktade mot Internationella brottmålsdomstolen ska omfattas. Andra brott enligt straffeloven som kan vara aktuella – besticknings- och mutbrott (§§ 122 och 144) – gäller dock utan särskild reglering för den som är i utländsk eller i internationell, offentlig tjänst.

Dansk domsrätt föreligger även när ett brott har begåtts i utlandet och detta oavsett gärningsmannens nationalitet om det följer av föreskrifter i internationella konventioner (Lovforslag nr. L 20, Folketinget 2000-01, s. 46). Inga särskilda regler om dansk domsrätt över dessa brott eller om förhållandet mellan nationell och internationell lagföring har införts.

4.3.2 Finland

Särskilda bestämmelser har införts också i den finska strafflagen. I en ny bestämmelse föreskrivs att bestämmelserna om osann utsaga, falsk angivelse, bevisförvanskning och övergrepp i rättssak också ska omfatta Internationella brottmålsdomstolen och förundersökningar enligt Romstadgan (15 kap. 12 a §). Utan den särskilda föreskriften anses dessa brott endast kunna riktas mot finska myndigheter. Vidare görs vissa brott mot myndighet i 16 kap. strafflagen tillämpliga även i förhållande till anställda vid domstolen (16 kap. 20 §). Så har även skett i fråga om tjänstebrott och brott som begås av offentligt anställda, främst besticknings- och mutbrott (40 kap. 12 § tredje stycket).

Förutom brott som begås på finskt territorium omfattar finsk domsrätt även brott som finska medborgare begår i utlandet. I det senare fallet ställs det normalt krav på s.k. dubbel straffbarhet (1 kap. 6 och 11 §§ strafflagen). Kravet på dubbel straffbarhet har dock tagits bort när det

gäller brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning begångna av finska medborgare och personer bosatta i Finland. Lagföring kan då ske oavsett var brottet har begåtts (se prop. RP 161/2000 rd, s. 94 f.). Inga särskilda regler har införts som tar sikte på frågan om konkurrerande jurisdiktion över brott av detta slag.

4.3.3 Norge

I den lag som införts i Norge med anledning av Internationella brottmålsdomstolen – lov om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter 17. juli 1998 (Roma-vedtekterna) – föreskrivs att vissa bestämmelser i den norska straffeloven ska äga motsvarande tillämpning i fråga om gärningar begångna mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (§ 12). Det gäller straffansvar för falsk förklaring, åberopande av falskt bevis, förledande eller bestickning av vittnen, hindrande av vittnesmål, bevisförstörelse eller bevisförfalskning (§§ 163–167 straffeloven). Även brott om våld, hot, bestickning m.m. mot tjänsteman (§§ 127 och 128), bevisförstörelse (§ 132) och motarbetande av rättsväsendet (§ 132 a) gäller i förhållande till domstolens tjänstemän och andra aktörer i dess förfarande. Straffbestämmelser beträffande korrup­tion finns i straffeloven § 276 a, som äger tillämplighet även beträffande personer som innehar ställning, värv eller uppdrag i utlandet. Det noteras i förarbetena att en norsk rättsprocess mot en tjänsteman eller domare vid Internationella brottmålsdomstolen förutsätter att domstolen har gjort avkall på den immunitet som personen annars ska ha (Ot.prp. nr. 95, 2000–2001, s. 35).

Det klargörs särskilt att norsk domsrätt föreligger även när brottet har begåtts i utlandet av en norsk medborgare (§ 12). Lov om gjennomføring i norsk rett av Den internasjonale straffedomstols vedtekter innehåller en bestämmelse om rättsverkningar för domstolens domar som även tar sikte på brott mot domstolens rättskipning (§ 9). Den innebär att domstolens dom utgör hinder mot ny lagföring för samma gärning i Norge.

4.3.4 Storbritannien

I Storbritannien har lagstiftning antagits som omfattar brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning – International Criminal Court Act 2001. Med artikel 70:1 korresponderande, nationella brott – enligt särskild lagstiftning eller ”common law” – har gjorts tillämpliga också i förhållande till domstolen (section 54).

Brittisk domsrätt föreskrivs om brottet har begåtts i England eller Wales eller utomlands av en brittisk medborgare, någon annan med hemvist i Storbritannien eller av den som tjänstgör utomlands i landets tjänst. Åtal förutsätter i varje enskilt fall att särskilt tillstånd lämnas (av landets Attorney-General; närmast justitiekanslern).

5 Gällande rätt och behov av lagändringar

5.1 Straffrättsliga bestämmelser

I detta avsnitt redogörs för de brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning som anges i artikel 70:1 a–f, motsvarande svenska straffbestämmelser samt eventuella behov av lagändringar. För straffansvar enligt Romstadgan krävs, i samtliga fall, att brotten riktats mot domstolens rättsliga process samt att de begåtts uppsåtligen.

5.1.1 Osann utsaga inför Internationella brottmålsdomstolen

Artikel 70:1 a – Att avge falskt vittnesmål trots skyldighet att tala sanning i enlighet med artikel 69.1.

I svensk rätt motsvaras brott enligt artikel 70:1 a av bestämmelserna i brottsbalken om mened (15 kap. 1 §), osann partsutsaga (15 kap. 2 §) och ovarsam utsaga (15 kap. 3 §). Dessa brott kan även begås vid utländsk domstol om utsagan avges under bevisupptagning vid sådan domstol enligt förordnande med stöd av lagen (1946:817) om bevisupptagning vid utländsk domstol. Särskilda bestämmelser reglerar ansvaret för osanna uppgifter eller förtiganden inför vissa utländska domstolar; osann och ovarsam utsaga inför nordisk domstol (15 kap. 4 a §) samt osann och ovarsam utsaga inför en internationell domstol (15 kap. 4 b §).

Mened, osann partsutsaga och ovarsam utsaga

Straffbestämmelserna om mened, osann partsutsaga och ovarsam utsaga enligt 15 kap. 1–3 §§ brottsbalken föreskriver endast ansvar för lämnande av osann uppgift eller förtigande av sanningen inför en *svensk* domstol. Skälet till det är att dessa gärningar anses utgöra brott mot statens judiciella funktion. Bestämmelserna syftar till att göra en effektiv domstolsverksamhet möjlig. Dessutom är det en förutsättning för ansvar att den falska utsagan har lämnats under sådan sanningsplikt som följer enligt svensk lag (jfr NJA II 1974 s. 657). Bestämmelserna omfattar alltså inte brott som begås mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. I viss utsträckning har dock frågan om straffansvar för brott som riktar sig mot utländsk rättskipning reglerats särskilt, se vidare nedan.

Osann och ovarsam utsaga inför en nordisk respektive en internationell domstol, m.m.

I brottsbalken finns särskilda straffbestämmelser för osann utsaga och ovarsam utsaga inför nordisk domstol (15 kap. 4 a §) respektive en internationell domstol (15 kap. 4 b §). Dessa bestämmelser avser uppsåtligt respektive grovt oaktsamt lämnande av osanna uppgifter eller förtigande av sanningen i en utsaga som i Sverige skulle ha avgivits under laga ed eller sanningsförsäkran. Det innebär att utsagor av personer som inte får

avlägga ed, främst den tilltalade och målsägande, inte omfattas. Bestämmelserna omfattar domstolar i övriga nordiska länder samt Europeiska gemenskapernas domstolar och EFTA-domstolen.

De nu reviderade bestämmelserna om osann eller ovarsam utsaga inför nordisk respektive en internationell domstol omfattar inte Internationella brottmålsdomstolen. En utvidgning av straffansvaret krävs därmed. Därvid måste övervägas om det bara bör omfatta uppsåtliga gärningar – vilket är vad stadgan kräver – eller om det också bör utsträckas till grova oaktsamhetsbrott i enlighet med den befintliga svenska regleringen. Frågan behandlas i avsnitt 6.2.

Förfarandet inför Internationella brottmålsdomstolen möjliggör att vittnesmål upptas genom förebringande av skriftliga anteckningar (se artikel 69:2). Sådana utsagor omfattas inte av straffansvar enligt 15 kap. 4 b § brottsbalken. Denna bestämmelse är endast tillämplig på utsagor som avges muntligen inför domstol. Det skulle därför kunna övervägas att utsträcka ansvaret enligt 15 kap. 10 § första stycket brottsbalken – om osann försäkran – till att också omfatta skriftliga utsagor som avgetts under en försäkran om sanningsenlighet enligt de regler som gäller för ett rättsligt förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen. En sådan ändring får dock anses mindre lämplig eftersom den skulle avvika från hur 15 kap. 10 § första stycket brottsbalken är avsedd att tillämpas när det gäller svenska förhållanden. Med hänsyn till att det nu endast är fråga om ett åtagande att utvidga befintliga bestämmelser om brott mot svensk rättskipning föreligger inte heller något krav enligt Romstadgan att genomföra ändringen (jfr avsnitt 4.2.1).

Ansvarsfrihet och särskilda regler om strafflindring

Det finns vissa undantag från ansvar enligt straffbestämmelserna i 15 kap. 1–3 §§ brottsbalken, vilka framgår av 4 § i nämnda kapitel. Det gäller om den osanna uppgiften eller förtigandet befinns vara utan betydelse för saken eller om det avser något som personen haft rätt att vägra yttra sig om och omständigheterna innebär skälig ursäkt för honom eller henne.

Vidare gäller för dessa brott, liksom för andra brott enligt samma kapitel i brottsbalken, att lindrigare straff än vad som är stadgat för brottet får utdömas när gärningsmannen frivilligt har rättat felet eller på annat sätt har avvärjt fara för vidare olägenhet innan avsevärd olägenhet har uppstått. Detta föreskrivs i 15 kap. 14 § brottsbalken och gäller trots att brottet är fullbordat. Härtill gäller att gärningsmannen inte ska dömas till ansvar om faran för olägenhet varit ringa och om det för gärningen inte föreskrivits svårare straff än fängelse i sex månader, dvs. till exempel för ovarsam utsaga enligt 15 kap. 3 § nämnda balk.

Bestämmelserna om undantag från straffansvar och om strafflindring bör gälla i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen på motsvarande sätt som i dag gäller i förhållande till en nordisk eller annan internationell domstol enligt 15 kap. 4 a och 4 b §§ brottsbalken. För tillämpligheten av ansvarsfrihetsregeln i 15 kap. 14 § andra meningen brottsbalken kommer det att få betydelse om straffansvaret när det gäller Internationella brottmålsdomstolen begränsas till uppsåtliga brott eller om det

också bör omfatta grovt oaktsamma gärningar, ovarsam utsaga, som kan leda till böter eller fängelse högst sex månader.

Förberedelse och stämpling till brott

Enligt 15 kap. 15 § brottsbalken ska även, såvitt nu är i fråga, förberedelse till mened och stämpling till mened som innebär att någon söker anstifta en sådan gärning föranleda straffansvar utom när brottet, om det hade fullbordats, hade varit att anse som ringa brott. Dessa bestämmelser gäller, enligt 15 kap. 4 a och 4 b §§ brottsbalken, i tillämpliga delar även för osann eller ovarsam utsaga inför en nordisk eller en internationell domstol.

Det är nu fråga om att utvidga straffansvaret för avgivande av osanna utsagor till att omfatta motsvarande utsagor inför Internationella brottmålsdomstolen. Utgångspunkten är att brott mot den domstolens rättskipning ska jämföras med brott mot svensk rättskipande verksamhet. De regler om straffansvar för förberedelse och stämpling till brott som gäller i Sverige bör därför också göras tillämpliga i samma utsträckning i nu aktuella fall. Att utformningen av de svenska reglerna i viss mån skiljer sig från vad som gäller enligt de regler som Internationella brottmålsdomstolen tillämpar (del 3 i Romstadgan och regel 163.1 i bevis- och förfaranderegler) förändrar, mot bakgrund av vad som ovan (avsnitt 4.2.1) sagts om innebörden av åtagandet enligt artikel 70:4 a, inte denna bedömning.

5.1.2 Framläggande av falsk eller förfalskad bevisning

Artikel 70:1 b – Att framlägga bevisning som parten vet är falsk eller förfalskad.

För svensk del är det främst vissa brott enligt 15 kap. brottsbalken som motsvarar de brott som anges under artikel 70:1 b. Det gäller bevisförvanskning (15 kap. 8 §), osant intygande (15 kap. 11 § första stycket), brukande av osann urkund (15 kap. 11 § andra stycket), missbruk av urkund (15 kap. 12 §) och förnekande av underskrift (15 kap. 13 §). Även förfalskningsbrott enligt 14 kap. samma balk kan aktualiseras.

Bevisförvanskning

Bevisförvanskning enligt 15 kap. 8 § brottsbalken omfattar såväl förvanskning och undanröjande av ett bevis som återopande av ett falskt bevis. Härtill krävs att handlingen vidtas med uppsåt att någon oskyldig ska bli fälld till ansvar. Bevisförvanskning kan avse varje föremål som är av betydelse som bevis i en brottsutredning.

Brottets internationella räckvidd är inte helt klarlagd och frågan har inte berörts närmare i förarbeten eller rättspraxis. I litteraturen har det anförts skäl både för och emot ståndpunkten att brottet är nationellt begränsat, dvs. att det bara avser att skydda svensk rättskipning (se Jareborg, Allmän Kriminalrätt, 2001, s. 239). Det kan å ena sidan hävdas att brottet bevis-

förvanskning bör uppfattas som nationellt begränsat i fråga om angreppsobjektet som en konsekvens av att brotten mened, osann partsutsaga och ovarsam utsaga i 15 kap. 1–3 §§ brottsbalken anses vara begränsade till brott som riktas mot den svenska statens judiciella funktion (se t.ex. Falk, Straffrätt och territorium, 1976, s. 247 f.). Å andra sidan liknar brottet i sakligt hänseende andra brott som inte anses vara nationellt begränsade, främst förtal enligt 5 kap. 1 § och osant intygande enligt 15 kap. 11 § brottsbalken (se t.ex. Holmqvist m.fl., Brottsbalken – En kommentar, kap. 13-24, s. 15:63). När straffbestämmelsen infördes gjordes dessutom ett antal ändringar jämfört med det bakomliggande kommittéförslaget som talar mot att en nationell begränsning var avsedd. Hänvisningar till brottsutredning och till myndighet utmönstrades ur bestämmelsen och den placerades i 15 kap. i stället för 16 kap. om brott mot allmän verksamhet (NJA II 1962 s. 244).

Vid en samlad bedömning ger bestämmelsens ordalydelse, placering och tillkomst vid handen att bevisförvanskning inte bör anses vara begränsat till att avse gärningar som har samband med en svensk rättsprocess. Avsikten är att bestraffa handlande som försämrar bevisläget för en oskyldig och det får anses ligga i svenskt intresse att göra så oavsett om gärningen hänger samman med en svensk eller en utländsk rättsprocess. Vid denna bedömning kan bevisförvanskning bestraffas enligt nuvarande regler även om brottet riktas mot Internationella brottmåldomstolens rättskipning. Därmed krävs ingen lagändring.

Osant intygande, brukande av osann urkund, missbruk av urkund och förnekande av underskrift

Brottsbalkens 15 kap. innehåller även andra bestämmelser som bl.a. straffbelägger uppsåtligt lämnande, upprättande, åberopande, begagnande eller missbruk av uppgifter respektive urkunder om åtgärden innebär fara i bevishänseende. Det gäller osant intygande (15 kap. 11 § första stycket), brukande av osann urkund (15 kap. 11 § andra stycket), missbruk av urkund (15 kap. 12 §) och förnekande av underskrift (15 kap. 13 §).

Osant intygande består i att lämna vissa osanna uppgifter i ett intyg eller annan urkund. Den osanna uppgiften kan avse vem uppgiftslämnaren är eller annat än egna angelägenheter. Det kan också vara fråga om att förskens skull upprätta en urkund rörande en rättshandling, dvs. ett skenavtal. För straffansvar krävs dock alltid att åtgärden innebär fara i bevishänseende. Ansvar för brottet kan utkrävas t.ex. av någon som i skriftlig form lämnar medvetet felaktiga uppgifter i en rättegång eller annat judiciellt förfarande.

Med hänsyn till att brottsrekvisiten ibland kan överlappa har gränsdragningen mellan osant intygande och urkundsförfalskning (14 kap. 1 § brottsbalken) medfört vissa tillämpningsproblem (se t.ex. NJA 1962 s. 328). Frågan om förfalskningsbrottens tillämplighet i förhållande till Internationella brottmåldomstolen behandlas nedan.

Straffansvar för *brukande av osann urkund* träffar den som åberopar eller på annat sätt använder sig av en osann urkund. Vad som ska anses vara en osann urkund följer det som gäller i fråga om osant intygande. För straffansvar krävs att åtgärden innebär fara i bevishänseende och att

urkunden är objektivt osann. *Missbruk av urkund* omfattar olika former av missbruk av pass, betyg eller någon liknande urkund som är utställd för en viss person liksom vissa fall då någon sanningslöst utger en handling för att vara en riktig kopia av en viss urkund. Brottet omfattar såväl fall då urkunden varken är falsk eller osann (jfr brukande av falsk urkund) som fall då det är fråga om användning av en handling som sanningslöst anges vara en riktig kopia av en urkund. I det första fallet är det fråga om någon som missbrukar en riktig urkund genom att utge sig eller någon annan för att vara den som passet eller liknande är utställt för. Straffansvaret omfattar även den som lämnar ut urkunden för att missbrukas på angivet sätt. Det utmärkande för det andra fallet är att det inte krävs någon osann uppgift i urkunden utan att osanningen i stället är uppgiften att det är fråga om en kopia trots att det inte finns något original med samma innehåll. I båda fallen krävs för straffansvar att åtgärden innebär fara i bevishänseende. Däremot omfattas inte gärningar då en urkund har förfalskats, vilket i stället kan utgöra brukande av falsk urkund enligt 14 kap. 9 § brottsbalken.

Brottet *förnekande av underskrift* avser den som förnekar sin underskrift på en urkund och åtgärden innebär fara i bevishänseende.

Nämnda straffbestämmelser går längre än vad som föreskrivs i artikel 70:1 b eftersom de inte är begränsade till falsk eller förfalskad bevisning som förebringas i en rättsprocess. Det krav på fara i bevishänseende som uppställs för de nu nämnda brotten innebär inte att det måste vara fråga om något förfarande inför domstol eller annan myndighet. Däremot får kravet på fara i bevishänseende anses medföra att det, med undantag för brukande av osann urkund, bara kan vara fråga om uppgifter i urkunder som upprättats till bevis eftersom gärningsmannens uppsåt måste omfatta detta rekvisit (se Lagrådets yttrande i NJA II 1948 s. 477).

De brott i 15 kap. brottsbalken som nu nämnts är inte begränsade till svenska förhållanden och det krävs ingen lagstiftningsåtgärd för att de också ska gälla gärningar som riktar sig mot Internationella brottmålsdomstolens rättsskipning.

Förfalskningsbrott

Artikel 70:1 b tar endast sikte på framläggande av ett falskt eller förfalskat bevis i domstolens förfarande, inte t.ex. åtgärden att framställa ett förfalskat bevis. Vissa förfalskningsåtgärder omfattas i stället av bestämmelserna i artikel 70:1 c som behandlas närmare i avsnitt 5.1.3.

Att bruka en förfalskad urkund kan dock leda till ansvar för brukande av det förfalskade enligt 14 kap. 9 § brottsbalken. Det kan vara fråga om varje förfalskningsobjekt som omnämns i 14 kap. eller något annat som har förfalskats. Det ska vara fråga om ett falskt bevismedel och för straffansvar krävs att åtgärden innebär fara i bevishänseende. Vem som gjort förfalskningen behöver dock inte vara känt. Uppsåtet måste omfatta samtliga objektiva rekvisit.

Gärningar enligt 14 kap. 9 § brottsbalken anses utgöra brott enligt svensk lag oavsett var och av vem de begås och oavsett om objektet är svenskt eller utländskt. Brottet är därmed redan i dag tillämpligt i förhål-

lande till Internationella brottmålsdomstolen och ingen lagändring är nödvändig.

Ansvarsfrihet och särskilda regler om strafflindring

De bestämmelser i 15 kap. 14 § brottsbalken om strafflindring och ansvarsfrihet vid frivillig rättelse m.m. gäller generellt för brott enligt 15 kap. Detsamma gäller för förfalskningsbrotten enligt 14 kap. 11 § samma balk. I den utsträckning straffbestämmelser i dessa kapitel utan ändringar är tillämpliga också för brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolen gäller också de nu nämnda bestämmelserna.

Försök och förberedelse till brott

För några av de brott som har redovisats i detta avsnitt gäller särskilda bestämmelser om straffansvar för försök och förberedelse till brott. Det gäller, med särskilt angivna undantag, för försök till bevisförvanskning enligt 15 kap. 15 § brottsbalken och för försök och förberedelse till olika förfalskningsbrott enligt 14 kap. 12 § samma balk. I enlighet med vad som anförts ovan är dessa straffbestämmelser inte nationellt begränsade och därmed tillämpliga även när gärningen riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipande verksamhet. Därmed gäller även de korresponderande reglerna om ansvar för försök eller förberedelse till brotten. I enlighet med vad som anförts i avsnitt 5.1.1 bör detta förhållande inte förändras i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen.

5.1.3 Övergrepp mot vittnen m.m.

Artikel 70:1 c – Att genom bestickning påverka ett vittne, att hindra eller störa ett vittnes inställelse eller vittnesmål, att utöva repressalier mot ett vittne för att ha avgett vittnesmål eller att förstöra, manipulera eller störa bevisinhämtning.

Artikel 70:1 c avser olika uppsåtliga brott som riktas mot vittnen och domstolens inhämtning av bevisning. I fråga om bevisinhämtning är avsikten med stadagebestämmelsen att kriminalisera åtgärder för att förstöra, förvanska eller undanhålla bevisning som inte är muntlig (se Harris i Triffiterer (ed.), *Commentary on the Rome Statute of the International Criminal Court – Observers' Notes, Article by Article*, 1999, s. 920). Brotten motsvaras i svensk rätt av bestämmelser i brottsbalken, såsom övergrepp i rättsak (17 kap. 10 §), förfalskningsbrott (14 kap. 1–3 §§), skyddande av brottsling (17 kap. 11 §) samt störande av förrättning eller av allmän sammankomst (16 kap. 4 §). Frågan om att genom bestickning påverka ett vittne behandlas i avsnitt 5.1.5.

Övergrepp i rättsak

Straffbestämmelser för skydd av vittnen och andra förhörspersoner finns framförallt i 17 kap. 10 § brottsbalken som behandlar övergrepp i rätts-

sak. Brottet omfattar angrepp med våld eller hot om våld mot någon för att denne har gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd. Vidare omfattas andra gärningar som medför lidande, skada eller olägenhet, eller hot om sådan gärning varigenom någon angrips för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom från att avge en sådan utsaga.

Övergripping i rättsak tar emellertid bara sikte på övergripping i en rättsak vid en *svensk* myndighet. Det krävs därför en lagändring för att motsvarande gärningar ska kunna prövas i svensk domstol när de avser en rättsak vid Internationella brottmålsdomstolen.

Förfalskningsbrott

Förfalskningsbrotten regleras i 14 kap. brottsbalken. De brott som i första hand motsvarar de gärningar som anges i artikel 70:1 c är olika former av *urkundsförfalskning* (14 kap. 1–3 §§). Urkundsförfalskning består i att skriva någon annan persons namn, falskeligen förskaffa sig en annan persons underskrift eller på annat sätt framställa en falsk urkund. Att falskeligen ändra eller fylla ut en äkta urkund omfattas också. En förutsättning för straffansvar är att åtgärden innebär fara i bevishänseende. Protokoll, kontrakt, skuldebrev, intyg och andra handlingar som upprättas till bevis eller annars är av betydelse som bevis anses vara urkunder. Detsamma gäller legitimationskort, biljetter och bevismärken. Särskilda bestämmelser finns för ringa brott, som rubriceras *förvanskning av urkund* (14 kap. 2 §), samt för *grov urkundsförfalskning* (14 kap. 3 §).

De nu angivna förfalskningsbrotten anses vara brott enligt svensk rätt oavsett var och av vem de begås och oavsett om objektet är svenskt eller utländskt. Urkundsförfalskning som riktas mot Internationella brottmålsdomstolen är alltså – utan lagändring – straffbar i Sverige. De villkor för ansvarsfrihet och strafflindring som enligt 14 kap. 11 § brottsbalken gäller för samtliga brott enligt 14 kap. samt bestämmelser om försöks- och förberedelsebrott enligt 14 kap. 12 § samma balk, gäller också för motsvarande gärningar som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

Skyddande av brottsling

Undanröjande av bevis om brott, liksom förvanskande av äkta och tillskapande av falska bevis, kan även utgöra skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § brottsbalken. Straffbestämmelsen går dock längre och omfattar även andra gärningar, vilka saknar motsvarighet i artikel 70. Det senare gäller andra åtgärder för att motverka att brottet uppdagas eller beivras, t.ex. genom att dölja gärningsmannen eller genom att hjälpa honom eller henne att undkomma. Om gärningen är att anse som ringa, t.ex. med hänsyn till gärningsmannens förhållande till brottslingen, ska ansvar inte utkrävas.

I fråga om subjektivt rekvisit krävs, enligt första stycket, ett uppsåt som täcker alla objektiva rekvisit. Enligt tredje stycket bestraffas emellertid –

efter en lindrigare straffskala – även det fallet att gärningsmannen endast har skäligen anledning att anta att den andre var brottslig.

Även skyddande av brottsling anses vara begränsat till svenska förfaranden och en lagändring krävs för att straffbestämmelsen ska vara tillämplig i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen. Det måste härvid övervägas om brottet ska göras tillämpligt i förhållande till förfaranden vid den domstolen bara såvitt avser de delar som motsvarar brott enligt artikel 70.

Störande av förrättning eller av allmän sammankomst

Störande av en domstols förhandling kan vara straffbart enligt 16 kap. 4 § brottsbalken. Bestämmelsen syftar till att skydda förrättningar och sammankomster av olika karaktär, däribland domstols förhandling. Den brottsliga handlingen kan bestå i störande genom våldshandling, oljud eller på annat dylikt sätt.

I doktrinen ges ingen direkt vägledning i fråga om vilken räckvidd bestämmelsen om störande av förrättning enligt 16 kap. 4 § brottsbalken har. Det kan finnas anledning att bedöma gärningar som faller in under bestämmelsen på olika sätt. När det gäller störande av förrättning och särskilt domstols förhandling finns det en tydlig koppling till svenska förhållanden och mer specifikt den svenska statens judiciella funktion. Det finns inget egentligt svenskt intresse att bestämmelsen ska omfatta handlingar som begås inför utländska domstolar. En lagändring får därför anses krävas för att bestämmelsen ska omfatta handlingar som innebär störande av förhandling vid Internationella brottmålsdomstolen.

5.1.4 Våld eller hot mot domstolens tjänstemän, m.m.

Artikel 70:1 d – Att hindra, hota eller besticka en tjänsteman vid Domstolen i avsikt att tvinga eller förmå honom eller henne att inte uppfylla sina skyldigheter eller att uppfylla dem på oriktigt sätt.

Artikel 70:1 e – Att utöva repressalier mot en tjänsteman vid Domstolen för handlingar som denne eller annan tjänsteman har vidtagit.

Bestämmelserna i artikel 70:1 d och e tar sikte på uppsåtliga brott riktade mot Internationella brottmålsdomstolens tjänstemän. För svensk del finns bestämmelser om brott mot tjänstemän i 17 kap. brottsbalken, vilka behandlas nedan. Frågan om besticknings- och mutbrott tas upp i avsnitt 5.1.5.

Vem som ska anses vara tjänsteman vid domstolen framgår inte av domstolens stadga eller dess bevis- och förfaranderegler. Bedömningen bör dock vara att samtliga befättningshavare som omfattas av stadgan – domare, åklagaren, de biträdande åklagarna, registratören och den biträdande registratören – samt övriga arbetstagare vid domstolen ska omfattas. I den finska strafflagen har utifrån samma utgångspunkt begreppet *anställda* använts, se avsnitt 4.3.2.

Våld, hot eller förgripelse mot tjänsteman samt våldsamt motstånd

I 17 kap. 1 § brottsbalken föreskrivs ansvar för våld eller hot mot tjänsteman och i 17 kap. 2 § samma balk förgripelse mot tjänsteman. Brotten avser gärningar som innebär angrepp på någon i hans eller hennes myndighetsutövning. *Våld eller hot mot tjänsteman* består i att genom våld eller hot om våld förgripa sig mot någon i dennes myndighetsutövning eller att tvinga någon till eller hindra någon från att vidta en åtgärd som avser myndighetsutövning. Det kan också vara fråga om att hämnas för en sådan åtgärd. Gärningen kan även avse handling som begåtts mot någon för vad denne tidigare gjort eller underlåtit att göra vid utövande av myndighet. Ansvar för *förgripelse mot tjänsteman* föreskrivs för den som, på annat sätt än som avses i 1 §, tvingar – eller hindrar – någon i dennes myndighetsutövning, eller som hämnd för sådan åtgärd, otillbörligen företar eller hotar med gärning som medför lidande, skada eller annan olägenhet.

Genom 17 kap. 4 § brottsbalken straffbeläggs *våldsamt motstånd* som består i att sätta sig till motvärn eller på annat sätt med våld försöka hindra någon i hans eller hennes myndighetsutövning. Bestämmelsen är subsidiär till straffbestämmelserna i 17 kap. 1 och 2 §§ brottsbalken.

De olika brotten kräver uppsåt som täcker de objektiva rekvisiten. Detta måste omfatta insikt om att den angripne utövar offentlig myndighet.

De nu angivna straffbestämmelserna avser *svensk* myndighetsutövning och omfattar därmed inte gärningar som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipande verksamhet. Reglerna har däremot gjorts tillämpliga även beträffande vissa utländska tjänstemän som utövar myndighet. Det har skett genom särskilda bestämmelser i lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete (12 §) och lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete (3 kap. 7 §). Lagändringar behövs därmed för att motsvarande gärningar ska utgöra brott enligt svensk lag när de riktas mot Internationella brottmålsdomstolens tjänstemän.

Försök och förberedelse till brott

I fråga om våld eller hot mot tjänsteman (17 kap. 1 § brottsbalken) gäller även straffansvar för försök och förberedelse till sådant brott, såvida inte brottet, om det fullbordats, skulle ha varit att anse som ringa (17 kap. 16 § brottsbalken). Enligt vad som tidigare anförts, se avsnitt 5.1.1 beträffande straffansvar för förberedelse och stämpling till brott, bör detsamma gälla när gärningen riktar sig mot en tjänsteman vid Internationella brottmålsdomstolen. En lagändring krävs för att utvidga straffansvaret på detta sätt.

5.1.5 Besticknings- och mutbrott

Artikel 70:1 c – Att genom bestickning påverka ett vittne, att hindra eller störa ett vittnes inställelse eller vittnesmål, att utöva repressalier mot ett vittne för att ha avgett vittnesmål eller att förstöra, manipulera eller störa bevisinhämtning.

Artikel 70:1 d – Att hindra, hota eller besticka en tjänsteman vid Domstolen i avsikt att tvinga eller förmå honom eller henne att inte uppfylla sina skyldigheter eller att uppfylla dem på oriktigt sätt.

Artikel 70:1 f – Att som tjänsteman vid Domstolen begära eller ta emot muta i samband med fullgörande av tjänsteåligganden.

Artikel 70:1 c, d och f avser bl.a. mutbrott och bestickning som begås uppsåtligen. Dessa gärningar motsvaras av de svenska straffbestämmelserna om bestickning (17 kap. 7 § brottsbalken) respektive mutbrott (20 kap. 2 § brottsbalken).

Domstolens valda funktionärer och andra tjänstemän

I svensk rätt är den aktiva sidan av ett korruptionsbrott straffbelagd som *bestickning* enligt 17 kap. 7 § brottsbalken. I huvudsak korresponderande regler för den passiva, dvs. mottagande, sidan av ett sådant brott finns i 20 kap. 2 § brottsbalken – *mutbrott*. Den straffrättsliga regleringen av brotten mutbrott och bestickning kommer med syfte att åstadkomma en modernare och mer ändamålsenlig och lättillgänglig reglering att ses över (Dir. 2009:15). Uppdraget ska redovisas senast den 1 juni 2010.

Föremål för bestickning kan vara arbetstagare eller annan som avses i 20 kap. 2 § brottsbalken, som t.ex. utländska ministrar, parlamentsledamöter och andra utövare av offentliga funktioner i en främmande stat. Ansvar för mutbrott kan utkrävas av motsvarande personkrets.

Genom lagändringar som trätt i kraft den 1 juli 2004 har straffbestämmelserna utvidgats till att också omfatta bl.a. domare eller annan funktionär i en internationell domstol vars domsrätt Sverige godtar (prop. 2003/04:70, bet. 2003/04:JuU21, rskr. 2003/04:233). I förarbetena uttalas att även domare och åklagare vid Internationella brottmålsdomstolen omfattas av denna grupp (a. prop. s. 51). Detsamma får anses gälla för domstolens registrator och biträdande registrator. Även andra tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen, främst vid åklagarens kansli och registratorskontoret, täcks av de nuvarande bestämmelserna som också omfattar arbetstagare hos en utländsk arbetsgivare. Såväl bestickning som mutbrott utgör brott enligt svensk lag oavsett var det begås. Sverige uppfyller därmed Romstadgans krav i detta avseende utan lagändringar.

Bestickning av vittnen

Enligt artikel 70:1 c straffbeläggs även bestickning av vittnen i förfaranden vid Internationella brottmålsdomstolen. Ett sådant straffstadgande saknar motsvarighet i svensk rätt och införandet av ett liknande straffansvar går utöver de skyldigheter som följer av ett tillträde till Romstadgan (se artikel 70:4 a och avsnitt 4.2.1). Ett eventuellt behov av straffansvar för den som mutar vittnen bör bedömas i ett bredare perspektiv och inte införas som en del av det nu aktuella ärendet. Det kommer därmed inte att vara möjligt att i Sverige lagföra den som mutar ett vittne vid Internationella brottmålsdomstolen annat än om vittnet tillhör kretsen av dem som åtnjuter skydd mot bestickning enligt 17 kap. 7 § brottsbalken.

Särskilda åtalsregler

För bestickning och mutbrott gäller särskilda regler för väckande av åtal enligt 17 kap. 17 § och 20 kap. 5 § tredje stycket brottsbalken. Frågan om dessa bör tillämpas även i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen hänger samman med hur förhållandet mellan Internationella brottmålsdomstolen och nationell lagföring bör lösas. Dessa frågor behandlas närmare i avsnitt 6.7.1.

5.1.6 Allmänna straffrättsliga bestämmelser och principer

Ansvarsfrihetsgrunder och andra allmänna straffrättsliga principer

Romstadgan innehåller en del (del 3) med allmänna straffrättsliga principer som bl.a. avser grunder för ansvarsfrihet. Dessa bestämmelser, vars huvuddrag i sak måste anses överensstämma med vad som gäller enligt svensk rätt (se SOU 2002:98 s. 322), är enligt bevis- och förfarandereglerna också tillämpliga när det gäller brott enligt artikel 70 (se regel 163.1). Stadgan ställer inte något krav på att dessa allmänna straffrättsliga regler ska införlivas i nationell rätt. När det gäller artikel 70 är utgångspunkten dessutom att det är befintliga brott i nationell rätt som ska göras tillämpliga också i förhållande till domstolen. För de svenska brott som redovisats ovan bör alltså ordinarie regler gälla i fråga om ansvarsfrihet och andra allmänna straffrättsliga principer. Inga särbestämmelser bör införas. Några särskilda frågor om osjälvständiga brottsformer och pre-skription behandlas närmare i det följande.

Medverkansansvar och andra osjälvständiga brottsformer

I 23 kap. brottsbalken finns bestämmelser om s.k. osjälvständiga brottsformer – försök, förberedelse, stämpling och medverkan till brott samt bestämmelser om ansvar i vissa fall för den som underlåter att avslöja respektive hindra brott. Försök, förberedelse och stämpling (23 kap. 1 och 2 §§) är straffbart endast i fråga om brott för vilka sådant ansvar särskilt har föreskrivits. De särskilda bestämmelser om straffansvar för försök, förberedelse eller stämpling till de brott som nu är aktuella har beskrivits i föregående avsnitt.

Straffansvaret i detta avseende bör i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen inte avvika från vad som gäller motsvarande brott mot svensk rättskipning. Det innebär att nuvarande regler om försök, förberedelse och stämpling till de olika brotten ska tillämpas liksom de bestämmelser som medför ansvarsfrihet eller straffflintring vid frivilligt tillbakaträdande. Förutom de särskilda bestämmelser om ansvarsfrihet och straffflintring vid fullbordat brott som har behandlats i det föregående – 14 kap. 11 §, 15 kap. 14 § och 17 kap. 16 § brottsbalken – gäller reglerna i 23 kap. 3 § brottsbalken om frivilligt tillbakaträdande från försök, förberedelse eller stämpling när brottet inte fullbordats. Detta gäller utan någon lagändring så länge dessa osjälvständiga brottsformer är tillämpliga för brottet i fråga.

I 23 kap. 4 § brottsbalken finns vidare bestämmelser om medverkan till brott som föreskriver straffansvar även för den som med råd eller dåd har främjat gärningen. I 23 kap. 5 § brottsbalken görs undantag för ringa medverkan och ges utrymme för strafflindring under vissa förhållanden. Bestämmelserna gäller för alla brott enligt brottsbalken samt för alla specialstraffrättsliga brott som kan medföra fängelse eller för vilka medverkansansvar särskilt är föreskrivet. Ansvar för sådana gärningar som kan bli aktuella också i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen, och som har beskrivits ovan, föreskrivs i dag i brottsbalken. I den mån dessa brott redan kan tillämpas i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen gäller därmed även medverkansreglerna. Även i de fall då lagändring krävs för att brottet ska vara tillämpligt i förhållande till den domstolen bör ansvaret för medverkan till de aktuella brotten gälla på motsvarande sätt som för närvarande.

Vad som nu sagts gäller även de allmänna bestämmelserna om straffansvar för underlåtenhet att avslöja eller hindra brott som föreskrivs i 23 kap. 6 § brottsbalken.

Preskription

I 35 kap. brottsbalken finns bestämmelser om preskription. Bestämmelserna är generellt tillämpliga, dvs. de gäller även på specialstraffrättsens område. För Internationella brottmålsdomstolens del finns det, såvitt gäller brotten enligt artikel 70, preskriptionsregler i dess bevis- och förfaranderegler men dessa är uttryckligen avsedda för förfaranden vid domstolen och inte i nationella förfaranden (regel 164). Det ställs inte något krav på att de stater som tillträder stadgan ska införa särskilda preskriptionsbestämmelser för dessa brott (jfr avsnitt 4.2.1). Alltså är inga ändringar av nuvarande svenska preskriptionsregler nödvändiga.

5.2 Straffrättslig domsrätt, m.m.

Artikel 70:4 a – Varje stadgepart skall utvidga sina straffrättsliga bestämmelser som kriminaliserar brott mot egna förundersökningar och rättegångar till att också omfatta de brott mot den rättsliga process som avses i denna artikel, vilka begås inom dess territorium eller av en av dess medborgare.

I artikel 70:4 a uppställs vissa krav på stadgeparterna att deras straffrättsliga domsrätt ska omfatta även brott enligt artikel 70. Allmänna bestämmelser om svensk straffrättslig jurisdiktion finns i 2 kap. brottsbalken.

5.2.1 **Brott som begåtts i Sverige**

Den första brottskategorin som anges i artikel 70:4 a, dvs. brott som begåtts inom svenskt territorium, medför inga problem när det gäller svensk domsrätt eftersom sådan alltid föreligger i fråga om brott som begås här i landet (2 kap. 1 § brottsbalken). Detsamma gäller om det är ovisst var brottet har förövats men det finns skäl att anta att det har begåtts här.

5.2.2 **Brott som begåtts utomlands**

Även den andra kategorin brott, dvs. brott som svenska medborgare begått utom svenskt territorium, får i stor utsträckning lagföras i Sverige (2 kap. 2 § första stycket 1 brottsbalken).

Bestämmelserna om svensk domsrätt för brott begångna utom riket är internationellt sett vida och omfattar brott som begåtts av förutom svensk medborgare även utlänning med hemvist i Sverige (2 kap. 2 § första stycket 1 brottsbalken) och utlänning utan svensk hemvist som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här (2 kap. 2 § första stycket 2 brottsbalken). Svensk domsrätt föreligger även för brott som begåtts av någon som är dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare och som finns i Sverige (2 kap. 2 § första stycket 2 brottsbalken). Även brott begångna av annan utlänning som finns här i riket omfattas under förutsättning att det enligt svensk lag på brottet kan följa fängelse i mer än sex månader (2 kap. 2 § första stycket 3 brottsbalken).

Undantag från svensk domsrätt gäller bl.a. för gärningar som begåtts inom ett område som inte tillhör någon stat och som enligt svensk rätt inte kan föranleda svårare straff än böter (2 kap. 2 § andra stycket brottsbalken). Av de brott som redovisats i avsnitt 5.1 är det bara ett specialfall av skyddande av brottsling – 17 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken – som inte kan föranleda annan påföljd än böter och som därmed skulle kunna omfattas av det nu nämnda undantaget.

För brott som begåtts utom riket finns även bestämmelser i 2 kap. 3 § brottsbalken, som reglerar frågan om jurisdiktion i vissa specialfall, bl.a. brott som har särskild anknytning till Sverige eller svenska intressen eller när det är fråga om särskilt allvarliga brott.

5.2.3 **Krav på dubbel straffbarhet**

När det gäller brott som begåtts utanför Sverige gäller huvudregeln att svensk domstol inte är behörig att döma över gärningar som inte är straffbara enligt lagen på gärningsorten. Det framgår av 2 kap. 2 § andra stycket brottsbalken och innebär ett krav på s.k. dubbel straffbarhet. Från kravet på dubbel straffbarhet finns i bestämmelsens fjärde stycke ett undantag för vissa sexualbrott eller försök till sådana brott som begås mot en person som inte fyllt arton år. För domsrätt över de brott som upptas i 2 kap. 3 § brottsbalken uppställs inget krav på dubbel straffbarhet.

De brott som nu är i fråga skulle enligt gällande regler, utom i några undantagsfall, omfattas av ett krav på dubbel straffbarhet. Undantag skulle gälla t.ex. om brottet begåtts på ett svenskt fartyg eller under viss tjänstgöring utomlands. Krav på dubbel straffbarhet gäller inte heller för osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol (2 kap. 3 § 6 brottsbalken). En fråga som måste bedömas är om ett krav på dubbel straffbarhet vore förenligt med stadgans krav på nationell domsrätt över brott av förevarande slag. Frågan behandlas i avsnitt 6.6.

5.2.4 Förhållandet mellan Internationella brottmålsdomstolens förfarande och ett svenskt förfarande

När det gäller förhållandet mellan domstolens och nationella förfaranden beträffande aktuella brott är, som framgått i avsnitt 4.2.2, stadgans bestämmelser inte helt klara (artikel 70:4 b). Det står dock klart att nationella förfaranden inte är avsedda att principiellt ha företräde – den s.k. komplementaritetsprincipen gäller därmed inte för dessa brott (se regel 163 i domstolens bevis- och förfaranderegler). I stället gäller den i prop. 2001/02:88 uttalade utgångspunkten att Internationella brottmålsdomstolen bör ha företräde framför nationell lagföring när det gäller brott mot domstolens rättskipning (a. prop. s. 160).

Krav på åtalsförordnande

Krav på åtalsförordnande förekommer i vissa fall i svensk rätt. Det innebär att åtal för ett brott endast får väckas efter beslut av regeringen eller, i vissa fall, den regeringen bestämmer (jfr t.ex. 2 kap. 5 och 5 a §§ brottsbalken). Riksåklagaren har bemyndigats att göra sådana prövningar (se förordning [1993:1467] med bemyndigande för riksåklagaren att förordna om väckande av åtal i vissa fall). Ett skäl till en sådan ordning är att jurisdiktionsreglerna i 2 kap. brottsbalken ger svenska domstolar en formellt mycket vidsträckt behörighet att döma över brott som begåtts utanför Sverige.

Ett krav på åtalsförordnande gäller därför som huvudregel beträffande brott som begåtts utanför Sverige (2 kap. 5 § andra stycket första meningen brottsbalken). Från huvudregeln finns dock ett antal undantag, t.ex. för brott som begåtts i ett annat nordiskt land. Förordnande krävs inte heller för osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol enligt 15 kap. 4 b § brottsbalken.

Vidare gäller krav på åtalsförordnande i vissa fall även för brott som begåtts i Sverige. Det gäller, under särskilt angivna förutsättningar, brott som begåtts på ett utländskt fartyg eller luftfartyg (2 kap. 5 § första stycket brottsbalken) eller av personal i en främmande stats militära styrka som befinner sig i Sverige t.ex. inom ramen för internationellt samarbete (2 kap. 7 b § samma balk).

Åtalsförordnande krävs också beträffande brott som en utlänning begått i utövningen av tjänst eller uppdrag som innefattat allmän ställning hos en annan stat eller mellanfolklig organisation (2 kap. 7 a § brottsbalken). Detta gäller dock inte om gärningsmannen genom vilseledande uppgifter, förklädnad eller på annat sätt försökt dölja i vilken egenskap han handlat. Bestämmelsen, som är tillämplig för brott begångna såväl i Sverige som utomlands, torde också i princip vara tillämplig i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen.

Även i de fall då lagföring får ske i Sverige trots att ansvar för en gärning har prövats genom en utländsk dom, dvs. då den utländska domen inte har negativ rättsverkan, ställs det krav på åtalsförordnande (2 kap. 5 a § tredje stycket brottsbalken).

Frågan om ett krav på åtalsförordnande bör ställas i förhållande till brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning behandlas i avsnitt 6.7.1.

Svenska regler om rättsverkningar av utländska brottmålsdomar

Regler om rättsverkningar av en brottmålsdom som meddelats i en annan stat finns i 2 kap. 5 a § brottsbalken. Huvudregeln i paragrafens första stycke är att en person inte får lagföras i Sverige för en gärning för vilken ansvar prövats genom lagkraftätagande dom i en annan stat om domen meddelats i den stat där gärningen begicks eller i en stat som tillträtt någon av de internationella överenskommelser som räknas upp i paragrafens fjärde stycke. Detta gäller om personen frikännts från ansvar, om han förklarats skyldig till brottet men inte ådömts någon påföljd, om utdömd påföljd helt verkställts eller verkställighet pågår eller om påföljden bortfallit enligt lagen i den främmande staten. I andra stycket anges vissa undantag vilka inte gäller om lagföringen i den främmande staten har skett på begäran av svensk myndighet eller sedan den tilltalade har överlämnats eller utlämnats från Sverige för lagföring. Med den begränsningen omfattar undantagen brott som avses i 2 kap. 1 § eller 3 § punkterna 4, 6 eller 7 brottsbalken.

För det fall en utländsk dom inte anses hindra en efterföljande svensk lagföring ställs det, som nämnts ovan, krav på åtalsförordnande (2 kap. 5 a § tredje stycket brottsbalken) för att åtal för gärningen ska få väckas i Sverige. Om en tidigare utländsk dom inte hindrar lagföring i Sverige ska dessutom svensk domstol, enligt 2 kap. 6 § samma balk, vid påföljdsbestämning ta skälig hänsyn till vad den tilltalade undergått utom riket till följd av den utländska domen.

Regler om en tidigare utländsk dom som processhinder finns även i annan lagstiftning. För Internationella brottmålsdomstolens domar finns sådana regler i 16 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. De bestämmelserna är dock begränsade till domar som avser stadgans huvudbrott (1 § andra stycket samma lag). Frågan om Internationella brottmålsdomstolens dom rörande brott mot dess rättsskipning som hinder mot ny lagföring i Sverige för samma gärning behandlas i avsnitt 6.7.2.

5.3 Sammanfattande bedömning av lagstiftningsbehovet

Utgångspunkten i artikel 70 Romstadgan är att stadgarnas ska utvidga sina nationella straffbestämmelser om brott mot nationella förundersökningar och rättegångar till att också omfatta motsvarande gärningar riktade mot Internationella brottmålsdomstolens verksamhet. Det innebär att åtagandet i första hand uppställer ett krav på att gällande straffbestämmelser ska kunna tillämpas i fråga om sådana brott, inte att ändra avgränsningen av straffbestämmelserna i sig. Svensk strafflagstiftning innehåller redan i stor utsträckning de straff- och andra stadganden som krävs för att uppfylla vårt åtagande enligt artikel 70. I det följande redovisas en sammanfattning av lagstiftningsbehovet (paragrafhänvisningar inom parentes till brottsbalken).

Till uppfyllande av artikel 70:1 a krävs en utvidgning av bestämmelsen om osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol (15 kap. 4 b §) för att omfatta Internationella brottmålsdomstolen. Härvid krävs överväganden huruvida dels bestämmelsen om grovt oaktsamma gärning-

ar i form av ovarsam utsaga, dels reglerna om ansvarsfrihet, strafflindring samt osjälvtäckta brottsformer, ska göras tillämpliga på samma sätt som är fallet avseende gärningar som begås inför en internationell domstol (15 kap. 4 b §).

Kravet enligt artikel 70:1 b avseende gärningar som består i att i ett förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen lägga fram bevisning som parten vet är falsk eller förfalskad får anses uppfyllt genom bestämmelserna i brottsbalken om bevisförvanskning (15 kap. 8 §), osant intygande (15 kap. 11 § första stycket), brukande av osann urkund (15 kap. 11 § andra stycket), missbruk av urkund (15 kap. 12 §), förnekande av underskrift (15 kap. 13 §) samt brukande av något som är förfalskat (14 kap. 9 §). Lagstiftningsåtgärder är således inte nödvändiga.

Artikel 70:1 c avser olika brott som riktas mot vittnen och domstolens inhämtande av bevisning. De bestämmelser som främst aktualiseras är övergrepp i rättsak (17 kap. 10 §), förfalskningsbrott (14 kap.), skyddande av brottsling (17 kap. 11 §) och störande av förrättning eller av allmän sammankomst (16 kap. 4 §). När det gäller dessa krävs lagändring för att bestämmelserna om övergrepp i rättsak och störande av förrättning eller av allmän sammankomst ska kunna tillämpas även när brott begåtts mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Det krävs även överväganden om på vilket sätt bestämmelsen om skyddande av brottsling ska göras tillämplig.

När det gäller brott riktade mot tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen, artikel 70:1 d och e, krävs ändringar som gör bestämmelserna om våld, hot och förgripelse mot tjänsteman samt våldsamt motstånd (17 kap. 1, 2 samt 4 §§) tillämpliga.

Såvitt avser bestickning av ett vittne eller en tjänsteman vid Internationella brottmålsdomstolen enligt artikel 70:1 c och d eller mutbrott av en tjänsteman vid domstolen i samband med fullgörandet av tjänsteåligganden enligt artikel 70:1 f bedöms bestämmelserna om bestickning och mutbrott (17 kap. 7 § respektive 20 kap. 2 §) uppfylla de krav som ställs. Däremot måste frågan om hur de särskilda reglerna för väckande av åtal (17 kap. 17 § och 20 kap. 5 §) ska tillämpas närmare övervägas.

Enligt artikel 70:4 a krävs att svenska straffrättsliga bestämmelser ska kunna tillämpas avseende brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning som begås inom svenskt territorium eller av svenska medborgare. Ovan har redovisats i vilka fall författningsändringar är nödvändiga för att uppfylla dessa krav. Vidare krävs överväganden i fråga om krav på dubbel straffbarhet för brott som begås utom riket.

Det har tidigare konstaterats att det får anses vara en rimlig utgångspunkt att Internationella brottmålsdomstolen har företräde att pröva brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (jfr prop. 2001/02:88 s. 160). Härvid krävs överväganden rörande vilka åtgärder, såsom t.ex. bestämmelser om åtalsförordnande, som krävs för att tillgodose detta intresse. Likaså måste bedömas vilka rättsverkningar som ska tillerkännas domstolens domar avseende brott mot artikel 70.

6 Straffrättsliga bestämmelser och domsrättsregler

6.1 Regler om brott riktade mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning

Regeringens förslag: Den straffrättsliga reglering som behövs beträffande brott riktade mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning införs i huvudsak i brottsbalken. Regler om Internationella brottmålsdomstolens dom avseende sådana brott som hinder mot ny lagföring i Sverige för samma gärning (*ne bis in idem*) införs, i likhet med motsvarande regler för Romstadgans s.k. huvudbrott, i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: En majoritet av remissinstanserna har tillstyrkt promemorians förslag eller lämnat det utan erinran. *Åklagarmyndigheten* har mot promemorians förslag anfört att övervägande skäl talar för att bestämmelserna, med undantag för den föreslagna ändringen i 15 kap. 4 b § brottsbalken, i stället förs in i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. Som skäl härför har i huvudsak anförts att brottsbalken inte bör belastas med bestämmelser som kommer att användas mycket sällan samt att en samlad reglering skulle underlätta för tillämparen. *Försvarshögskolan* har föreslagit att nödvändiga bestämmelser förs in i en samlad lag om den Internationella brottmålsdomstolen, som även omfattar Romstadgans huvudbrott och frågor om samarbete med domstolen.

Skälen för regeringens förslag: Genom att tillträda Romstadgan har Sverige bl.a. åtagit sig att utvidga de straffbestämmelser som kriminaliserar brott mot förundersökningar och rättegångar till att också omfatta vissa angivna brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipande verksamhet (artikel 70:1 och 70:4 a). Av redovisningen i avsnitt 5 framgår att vissa lagändringar är nödvändiga för att Sverige ska uppfylla detta åtagande. I den mån straffbestämmelserna inte redan är tillämpliga bör uttryckliga bestämmelser införas som för respektive brott föreskriver straffansvar när brottet riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Såväl tydlighetskrav som principiella skäl talar för en sådan lösning.

När det gäller frågan om hur en sådan reglering ska utformas skulle ett alternativ kunna vara att skapa en reglering av de materiella straffrättsliga regler och de behörighetsregler som behövs i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen, i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. En fördel med en sådan lösning skulle vara att lagstiftningen hålls samlad och därmed blir mer överskådlig. Vidare skulle brottsbalken inte belastas med bestämmelser som kanske sällan kommer att användas. I fråga om jurisdiktionsbestämmelser har det, som framförts av *Åklagarmyndigheten*, i tidigare lagstiftningsärenden förekommit att sådana bestämmelser förts in i specialstraffrättslig lagstiftning (jfr lagen [2002:444] om straff för finansiering av särskilt allvarlig brotts-

lighet i vissa fall). Mot det kan emellertid anföras att ett sådant alternativ skulle kräva ett omfattande arbete med bl.a. upprepningar i stor utsträckning av straff- och jurisdiktionsbestämmelser i brottsbalken. Det skulle sannolikt också kräva följdändringar. De skäl som anförts för införande av domsregler i ovan nämnda specialstraffrättsliga lagstiftning (jfr prop. 2001/02:149 s. 48 f.) gör sig inte heller gällande i detta fall, främst då det inte är fråga om några omfattande ändringar i 2 kap. brottsbalken.

Eftersom åtagandet enligt Romstadgan, som nämnts ovan, innebär att varje stadgepart har att utvidga sina befintliga straffbestämmelser så att de också omfattar brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, bör utgångspunkten för lagändringarna vara just bestämmelserna i brottsbalken. Enligt regeringens mening framstår det därför som mest ändamålsenligt att placera de bestämmelser som krävs till uppfyllande av åtagandet i brottsbalken. När det gäller regler om Internationella brottmålsdomstolens dom avseende brott mot dess rättskipning enligt artikel 70 som hinder mot ny lagföring i Sverige för samma gärning (ne bis in idem) är det regeringens uppfattning att de nämnda argumenten inte gör sig gällande på samma sätt. En motsvarande reglering avseende Romstadgans huvudbrott finns redan i 16 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. Övervägande skäl talar därför för att en reglering av den frågan placeras i nämnda lag.

6.2 Osann utsaga inför Internationella brottmålsdomstolen

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om osann utsaga inför en internationell domstol enligt 15 kap. 4 b § brottsbalken utvidgas till att även omfatta motsvarande gärningar som begås inför Internationella brottmålsdomstolen. Reglerna om undantag från straffansvar (15 kap. 4 §), straffflindring m.m. (15 kap. 14 §) samt förberedelse och stämpling till brott (15 kap. 15 §) ska också gälla i dessa fall.

Regeringens bedömning: Någon motsvarande utvidgning av straffansvaret för grovt oaktsamma gärningar, i bestämmelsen om ovarsam utsaga inför en internationell domstol enligt 15 kap. 4 b § brottsbalken, görs inte.

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt promemorians förslag och bedömning eller lämnat dem utan erinran. *Amnesty International* har motsatt sig promemorians bedömning i fråga om omfattningen av det åtagande som följer av Romstadgan och anför att artikel 70 i stället ska tolkas som att alla de brottsliga gärningar som anges i artikeln ska kriminaliseras i nationell rätt, antingen genom utvidgande av befintliga bestämmelser eller genom införandet av nya sådana. *Amnesty International* har därför bl.a. ställt sig tveksamma till promemorians bedömning att inte utsträcka straffansvaret till att omfatta grovt oaktsamma gärningar, i bestämmelsen ovarsam utsaga inför en internationell domstol enligt 15 kap. 4 b § brottsbalken. *Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds Universitet* har tillstyrkt promemorians bedömning av det åtagande som

följer av artikel 70 men anført att det kan anses befogat att kriminalisera brott mot Internationella brottmålsdomstolen som begås av grov oaktsamhet i samma utsträckning som när dessa begås mot en nationell myndighet.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

Artikel 70:1 a i Romstadgan omfattar uppsåtliga gärningar som består i att trots sanningsplikt avge falskt vittnesmål i ett förfarande inför Internationella brottmålsdomstolen.

Osann utsaga av vittne och sakkunnig

I enlighet med vad som redovisats i avsnitt 5.1.1 omfattar straffbestämmelsen om osann utsaga inför en internationell domstol (15 kap. 4 b § brottsbalken) inte Internationella brottmålsdomstolen. Den aktuella straffbestämmelsen avser en utsaga som i Sverige skulle ha avgivits under laga ed eller sanningsförsäkran och omfattar därför utsagor av vittnen och sakkunniga. Bestämmelsens tillämpningsområde motsvarar åtagandet enligt artikel 70:1 a och den bör därför utvidgas till att även omfatta motsvarande gärningar som begås inför Internationella brottmålsdomstolen, lämpligen genom att en hänvisning till Internationella brottmålsdomstolen förs in i 15 kap. 4 b § brottsbalken. Härutöver måste bl.a. bedömas om straffansvaret även ska innefatta utsagor av andra än vittnen och sakkunniga samt om det ska inkludera brott begångna av grov oaktsamhet (ovarsam utsaga inför en internationell domstol).

Osann utsaga av tilltalad och målsägande

Straffbestämmelsen om osann utsaga inför en internationell domstol i 15 kap. 4 b § brottsbalken tar inte sikte på utsagor som avges av andra än vittnen eller sakkunniga under ed. Det finns skäl att anta att, i likhet med vad som gäller vid de internationella brottmålsribunalerna för f.d. Jugoslavien och för Rwanda och i vissa nationella rättsordningar, även tilltalade och brottsoffer kan komma att höras under ed med tillhörande straffansvar inför Internationella brottmålsdomstolen. Enligt svensk rätt finns ingen motsvarande skyldighet för en tilltalad eller målsägande att höras under sanningsplikt. Det menedsansvar som skulle kunna utkrävas vid Internationella brottmålsdomstolen skulle därmed kunna omfatta personer som inte får avlägga ed i en svensk rättegång och som följaktligen inte kan hållas ansvariga för mened här. Domstolen skulle kunna anmäla även sådana fall för utredning och lagföring i Sverige, t.ex. om en svensk medborgare hörts inför domstolen eller om någon i Sverige avgett en utsaga med hjälp av videokonferens.

Romstadgan uppställer krav på varje stadgepart att utvidga sina befintliga straffbestämmelser som kriminaliserar brott mot egna förundersökningar och rättegångar till att också omfatta uppsåtliga brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipande verksamhet. Sverige är därmed inte skyldigt att införa straffansvar för menedsbrott för personer som kan

avlägga ed under straffansvar vid Internationella brottmålsdomstolen men som inte skulle kunna göra så i en svensk rättegång.

Olika praktiska konsekvenser med anledning av olikartade principer för avläggande av ed och menedsansvar är inte heller unikt för förhållandet till Internationella brottmålsdomstolen. Liknande situationer uppkommer även inom ramen för internationellt straffrättsligt samarbete mellan stater. Frågan om ett eventuellt utvidgat menedsansvar i dessa sammanhang kräver svåra överväganden som inte bör göras separat i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen. Regeringen gör därför sammanfattningsvis bedömningen att den reglering som behövs för att en osann utsaga inför Internationella brottmålsdomstolen ska vara straffbar i Sverige bör utformas på motsvarande sätt som de nuvarande reglerna om osann utsaga inför andra internationella domstolar.

Gärningar som begås av grov oaktsamhet

Straffansvar enligt artikel 70 är uttryckligen begränsat till uppsåtliga brott medan straffbestämmelserna i 15 kap. 4 b § brottsbalken, avseende brottet ovarsam utsaga inför en internationell domstol, också omfattar gärningar som begåtts av grov oaktsamhet. Det kan ifrågasättas om det är lämpligt med mindre omfattande straffregler i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen än vad som föreskrivs för andra internationella domstolar.

I lagstiftningsärendet med förslag till lag (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen uttalade regeringen att åtagandet enligt artikel 70 innebar ett krav för staterna att utvidga sina befintliga straffrättsliga bestämmelser om brott mot nationella förundersökningar och rättegångar till att också omfatta motsvarande gärningar riktade mot Internationella brottmålsdomstolens verksamhet (prop. 2001/02:88 s. 159). Romstadgan uppställer således inget krav på att införa nya brotts typer. Det saknas nu skäl för regeringen att göra en annan bedömning av Sveriges åtagande än den som tidigare uttalats.

Även om Romstadgan inte hindrar stadgeparter från att införa ett mer omfattande straffansvar enligt svensk rätt än vid Internationella brottmålsdomstolen innehåller stadgan en uttrycklig begränsning av straffansvaret till uppsåtliga gärningar. Denna begränsning utgör enligt regeringen ramen för det svenska åtagandet. Att gå utöver detta åtagande skulle vidare kunna leda till praktiska problem, på så sätt att en person vars osanna utsaga är straffri vid domstolen och vars intressen åtagandet enligt artikel 70 har att bevaka, skulle kunna dömas för brott i Sverige. Vid en samlad bedömning bör därför endast uppsåtliga brott omfattas av straffansvar i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen.

Ansvarsfrihet och särskilda regler för strafflindring

På samma sätt som i dag gäller beträffande osanna utsagor inför en nordisk eller en annan internationell domstol enligt 15 kap. 4 a och 4 b §§ brottsbalken bör bestämmelserna om undantag från straffansvar (15 kap. 4 §) och om strafflindring m.m. (15 kap. 14 §) också gälla i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen.

Förberedelse och stämpling till brott

Bestämmelserna i 15 kap. 15 § brottsbalken om ansvar för förberedelse och viss stämpling till mened gäller i tillämpliga delar för osann eller ovarsam utsaga inför en nordisk eller internationell domstol. Det är nu fråga om att utvidga straffansvaret för avgivande av osanna utsagor till att omfatta motsvarande utsagor inför Internationella brottmålsdomstolen. Som anförts ovan är utgångspunkten att brott mot den domstolens rättsskipning ska jämföras med brott mot svensk rättsskipande verksamhet. De regler om straffansvar för förberedelse och stämpling till brott som gäller i Sverige bör därför också göras tillämpliga i samma utsträckning i nu aktuella fall.

6.3 Störande av förrättning eller av allmän sammankomst

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om störande av förrättning eller av allmän sammankomst enligt 16 kap. 4 § brottsbalken utvidgas till att omfatta handlingar som begås vid förhandling vid Internationella brottmålsdomstolen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har kommenterat förslaget särskilt.

Skälen för regeringens förslag: Artikel 70 innefattar bl.a. gärningar som innebär att hindra eller störa vittnesmål eller att störa bevisinhämtning (70:1 c) eller att hindra en tjänsteman vid domstolen att uppfylla sina skyldigheter (70:1 d).

De gärningar som nu avses kan falla in under tillämpningsområdet för störande av förrättning eller av allmän sammankomst enligt 16 kap. 4 § brottsbalken. Eftersom bestämmelsen åtminstone såvitt avser handlingar riktade mot domstols förhandling är nationellt begränsad krävs lagändring för att gärningar som riktats mot förhandling vid Internationella brottmålsdomstolen ska omfattas av bestämmelsen. Enligt regeringens mening bör därför straffbestämmelsens räckvidd utsträckas till att omfatta även gärningar bestående i att någon genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra förhandling vid Internationella brottmålsdomstolen. Det sker lämpligen genom ett särskilt tillägg i bestämmelsen.

6.4 Övergripping mot vittnen, m.m.

Regeringens förslag: Straffbestämmelsen om övergripping i rättsak enligt 17 kap. 10 § brottsbalken utvidgas på så sätt att med ”domstol eller annan myndighet” även ska avses en dömande kammare eller annat organ i Internationella brottmålsdomstolen. – Vidare utvidgas straffbestämmelsen om skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § brottsbalken till att även omfatta undanröjande av bevis eller andra sådana förfaranden som motverkar att brott som är föremål för ett rättsligt förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen uppdragas eller beivras.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har kommenterat förslaget särskilt.

Skälen för regeringens förslag: Romstadgans bestämmelser omfattar även olika gärningar som riktas mot vittnen och domstolens inhämtning av bevis (artikel 70:1 c). Detta gäller gärningar som består i att hindra eller störa ett vittnes inställelse eller avgivande av vittnesmål, att utöva repressalier mot ett vittne för att ha avgett vittnesmål eller att förstöra, manipulera eller störa inhämtningen av bevis samt bestickning av ett vittne.

De straffbestämmelser i svensk rätt som motsvarar artikel 70 i denna del är främst de som avser övergrepp i rättssak i 17 kap. 10 § brottsbalken samt skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § samma balk. Frågan om bestickning behandlas i avsnitt 5.1.5. I enlighet med vad som tidigare anförts avser de aktuella bestämmelserna endast övergrepp i en rättssak vid en *svensk* myndighet. Även skyddande av brottsling enligt 17 kap. 11 § samma balk är nationellt begränsad. Det finns därför behov av att utsträcka tillämpningsområdet för dessa bestämmelser så att även gärningar som har anknytning till rättsliga förfaranden vid Internationella brottmålsdomstolen omfattas av dem. Det bör, i fråga om bestämmelsen om övergrepp i rättssak, enligt regeringens mening ske genom en hänvisning till vad som vid Internationella brottmålsdomstolen närmast motsvaras av begreppet domstol eller annan myndighet.

När det gäller tillämpningsområdet för bestämmelsen om skyddande av brottsling är det dock bara det fall som avser undanröjande av bevis som motsvarar åtagandet enligt Romstadgans artikel 70:1 c. Övriga former av skyddande av brottsling, t.ex. att dölja den som förövat brottet eller att hjälpa gärningsmannen att undkomma, är inte straffbara vid Internationella brottmålsdomstolen. Regeringen delar promemorians bedömning att det skulle leda för långt att utvidga straffansvaret även till dessa fall. Det utvidgade tillämpningsområdet bör därför åstadkommas genom ett tillägg varigenom det utvidgade ansvaret begränsas till fall då bevis undanröjs eller det på annat dylikt sätt motverkas att brott uppdagas eller beivras.

Kravet på uppsåt i artikel 70 gäller gärningsmannens faktiska handlande, t.ex. att förstöra bevis. Den särreglering som finns i 17 kap. 11 § tredje stycket brottsbalken avser däremot en annan omständighet, nämligen det förhållande att den person som skyddas är brottslig, och bör därmed kunna tillämpas också i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen.

6.5 Våld och hot m.m. mot domstolens tjänstemän

Regeringens förslag: Genom en ny paragraf utvidgas straffansvaret för gärningar som avser våld eller hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd enligt 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken. Tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen ska i sin tjänsteutövning vara skyddade på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning. Ansvaret för försök och

föreberedelse till våld eller hot mot tjänsteman utvidgas på motsvarande sätt.

Promemorians förslag överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt förslaget till dess innehåll eller har inte haft något att erinra mot det. *Svea hovrätt* har emellertid haft anmärkningar mot promemorians förslag till utformning av författningstext och bl.a. anfört att det kan finnas en risk för syftningsfel.

Skälen för regeringens förslag: Bestämmelserna i artikel 70:1 d och e i Romstadgan avser vissa brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens tjänstemän. Det gäller gärningar som består i att hindra, hota eller besticka en tjänsteman i avsikt att tvinga eller förmå honom eller henne att inte uppfylla sina skyldigheter eller att uppfylla dem på ett oriktigt sätt. Dessutom omfattas repressalier mot en tjänsteman för handlingar som denne eller någon annan tjänsteman har vidtagit.

I enlighet med vad som sagts i avsnitt 5.1.4 definieras inte (vare sig i Romstadgan eller i domstolens bevis- och förfaranderegler) vem som ska anses vara tjänsteman vid domstolen. Bedömningen bör dock vara att samtliga befattningshavare som omfattas av stadgan – domare, åklagaren, de biträdande åklagarna, registratören och den biträdande registratören – samt andra arbetstagare vid domstolen ska omfattas. Motsvarande bedömning har gjorts t.ex. i Finland (jfr avsnitt 4.3.2).

Svenska straffbestämmelser i brottsbalken som motsvarar de aktuella gärningarna är våld eller hot mot tjänsteman (17 kap. 1 §), förgripelse mot tjänsteman (17 kap. 2 §) och våldsamt motstånd (17 kap. 4 §). Samtliga dessa brott förutsätter att gärningen riktas mot någon i hans eller hennes myndighetsutövning. Med myndighetsutövning avses emellertid endast *svensk* myndighetsutövning. Det har därför i tidigare lagstiftningsärenden ansetts nödvändigt att införa särskilda bestämmelser för att motsvarande gärningar ska bli straffbara när de riktas mot utländska tjänstemän som utövar myndighet enligt bestämmelser i lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete och i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete. Avsikten har varit att utländska tjänstemän bl.a. ska få samma straffrättsliga skydd som svenska tjänstemän (se prop. 1999/2000:64 s. 111 ff.). Brottsbalkens bestämmelser har därför gjorts tillämpliga i fråga om utländska tjänstemän som utövar viss myndighet i Sverige genom hänvisningar i respektive lag om internationellt samarbete.

Tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen utövar sin verksamhet i enlighet med det särskilda regelverk som gäller för domstolen, främst Romstadgan samt domstolens bevis- och förfaranderegler. Det är inte fråga om nationell rättskipning eller myndighetsutövning (jfr prop. 2000/01:122 s. 89). Överhuvudtaget är utrymmet för dessa tjänstemän att på en stats territorium vidta åtgärder som enligt svensk rätt skulle betecknas som myndighetsutövning mycket begränsat. Romstadgan bygger i stället på en ordning för statssamarbete som innebär att utredningsåtgärder m.m. vidtas av respektive stats myndigheter på domstolens begäran. Myndighetsutövning skulle också kunna förekomma i Nederländerna där domstolen har sitt säte. Härtill kan en stat genom en särskild överens-

kommelse med domstolen medge utvidgade befogenheter för domstolens tjänstemän på statens territorium.

Romstadgan kräver kriminalisering av vissa gärningar som riktas mot tjänstemän och som har anknytning till uppfyllandet av deras skyldigheter eller åtgärder som de har att vidta (artikel 70:1 d och e). Ett straffrättsligt skydd som är kopplat till det tjänsteutövande som därmed avses har en praktisk betydelse för domstolen. För att gärningar som riktas mot tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen ska omfattas av ett straffrättsligt skydd på motsvarande sätt som gäller för svenska tjänstemän krävs lagändringar. Det utvidgade tillämpningsområdet bör omfatta straffbestämmelserna om våld eller hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman samt våldsamt motstånd i 17 kap. 1, 2 och 4 §§ brottsbalken samt försök och förberedelse till brott i enlighet med 17 kap. 16 § brottsbalken. Enligt regeringens mening utformas bestämmelsen lämpligen, i likhet med hur skyddet utsträcks att gälla utländska tjänstemän i lagen (2000:343) om internationellt polisiärt samarbete samt i lagen (2000:1219) om internationellt tullsamarbete, genom en samlad reglering som innehåller hänvisningar till de aktuella paragraferna. Eftersom det saknas skäl att avvika från förebilderna bör författningstexten, såsom anförts av *Svea hovrätt*, utformas på ett sätt som i högre grad överensstämmer med dessa.

6.6 Förutsättningar för lagföring vid svensk domstol

Regeringens förslag: För brott som begåtts utom riket och som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, döms efter svensk lag och vid svensk domstol. För svensk domsrätt krävs inte att gärningen är straffbar också på gärningsorten (s.k. dubbel straffbarhet).

Promemorians förslag skiljer sig från regeringens i fråga om bl.a. jurisdiktionsbestämmelsens placering.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslaget eller lämnat det utan erinran. Frågan om jurisdiktionsbestämmelsens placering har berörts av *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala Universitet* som anförts att promemorians förslag ur lagteknisk synvinkel är mindre lämpligt. Som skäl härför har i huvudsak anförts följande. Brott mot Internationella brottmålsdomstolens stadga faller folkrättsligt sett under den s.k. universalprincipen som kommer till uttryck i brotten som räknas upp i 2 kap. 3 § 6 brottsbalken. Punkten 4 ger uttryck för stats-skyddsprincipen, som tillåter stater att sträcka ut sin domsrätt för att skydda de egna nationella intressena. Lagtekniskt vore det därför mest ändamålsenligt att lägga till formuleringen ”brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning” till punkten 6 än att skapa en helt ny bestämmelse i form av en punkt 4 a. Följden av en sådan lösning blir att Sverige kan utöva domsrätt över dessa brott begångna även av utländska medborgare. Det är svårt att se hur detta någonsin kan bli folkrättsstridigt. Vidare torde lagföring i Sverige för brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning med all sannolikhet bli ytterst ovanlig. Om folkrättsliga invändningar uppstår vid en sådan lagföring, kan dessa lätt han-

teras genom de föreslagna reglerna om åtalsförordnande. *Amnesty International* har anfört att svensk domsrätt bör utsträckas till att omfatta samtliga personer som omfattas av 2 kap. 2 § första stycket brottsbalken, oavsett vilken påföljd som kan följa på brottet. Även *Åklagarmyndigheten* har ansett det vara mest konsekvent att helt anpassa bestämmelsen till vad som i allmänhet gäller beträffande personkretsen gärningsmän som anknytningsfaktum enligt 2 kap. 2 § första stycket brottsbalken.

Skälen för regeringens förslag

Av artikel 70:4 a i Romstadgan följer att vissa befintliga straffbestämmelser ska utvidgas till att också omfatta brott mot Internationella brottmålsdomstolen och dess verksamhet. För dessa brott ska kunna dömas enligt svensk lag av en svensk domstol om de begås på svenskt territorium eller av en svensk medborgare.

En ny domsregelsregel införs

Svensk domstol har alltid domsrätt över brott som begåtts på svenskt territorium (2 kap. 1 § brottsbalken). Svensk domsrätt föreligger också för brott som vissa i 2 kap. 2 § första stycket brottsbalken angivna personer begått utomlands. För dessa fall gäller dock ett krav på dubbel straffbarhet. En bestämmelse om detta finns i lagrummets andra stycke. Kravet på dubbel straffbarhet innebär att svensk domstol inte kan döma över gärningar som begåtts utom riket om de inte också är straffbara på gärningsorten. I 2 kap. 2 § fjärde stycket brottsbalken görs dock undantag från kravet på dubbel straffbarhet i fråga om vissa sexualbrott mot minderåriga. För utomlands begångna brott som bl.a. har en särskild anknytning till Sverige eller svenska intressen eller när det är fråga om särskilt allvarliga brott finns jurisdiktionsbestämmelser i 2 kap. 3 § samma balk. I dessa fall uppställs inget krav på dubbel straffbarhet.

Om domsregelsregeln i 2 kap. 2 § första stycket tillämpades för de brott som nu är aktuella, i enlighet med redogörelsen i avsnitt 5, skulle kravet på dubbel straffbarhet som regel gälla. Undantag gäller t.ex. om brottet begåtts under vissa former av tjänstgöring utomlands eller avser osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol (2 kap. 3 § 6 brottsbalken).

Det kan ifrågasättas om ett krav på dubbel straffbarhet för brott begångna utom riket vore förenligt med stadgans krav på nationell domsrätt över brott av förevarande slag. I Romstadgan finns inte någon uttrycklig bestämmelse som medger eller förbjuder ett krav på dubbel straffbarhet. Syftet med stadgans bestämmelser i fråga om bl.a. nationell straffrättslig domsrätt är emellertid att en stat ska kunna bistå domstolen med lagföring oavsett var brottet har begåtts, under förutsättning att gärningsmannen är medborgare i den egna staten. Gärningsorten skulle kunna vara en plats där gärningen inte är straffbar och ett krav på dubbel straffbarhet skulle därmed omöjliggöra svensk lagföring. Det kan vara fallet när brottet begås i en stat som visserligen är stadgepart men som inte har infört nödvändig lagstiftning enligt artikel 70. Det kan också vara gärningar som begåtts i en stat som inte är part i stadgan, t.ex. en stat på vars territorium

brott mot mänskligheten har begåtts och den situation, i vilken brottet har begåtts, har hänskjutits till domstolen av Förenta nationernas säkerhetsråd.

Enligt regeringens mening får ett krav på dubbel straffbarhet mot denna bakgrund inte anses förenligt med de skyldigheter som följer av stadgan och bör därför inte uppställas för brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Motsvarande överväganden har gjorts t.ex. i Finland (se RP 161/2000 rd s. 91). Som anförs ovan utgör grunden för den föreslagna jurisdiktionsbestämmelsen ett folkrättsligt åtagande att kunna lagföra brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. I likhet med vad som gäller för de brott som anges i 2 kap. 3 § brottsbalken bör det, för dessa brott, inte uppställas något krav på dubbel straffbarhet. Övervägande skäl talar därför för att bestämmelsen placeras i 2 kap. 3 § brottsbalken.

I promemorian har föreslagits att svensk domsrätt för brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning och som begåtts utomlands inte ska vara begränsad till brott begångna av svenska medborgare utan i stället vara vidare och avgränsas av den s.k. aktiva personalitetsprincipen (i utsträckt bemärkelse). Promemorians förslag innebär således att en utlänning med hemvist i Sverige och en utlänning utan hemvist här men som därefter blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här, jämställs med en svensk medborgare såvitt avser svensk domsrätt över nu aktuella brott. Enligt förslaget skulle bestämmelsen placeras i anslutning till 2 kap. 3 § 4 brottsbalken som ger uttryck för den s.k. statskyddsprincipen.

Regeringen konstaterar, i likhet med vad *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala Universitet* anfört, att grunden för jurisdiktion över brotten i Romstadgans artikel 70 närmast är av det slag som i svensk rätt kommer till uttryck i 2 kap. 3 § 6 brottsbalken. I likhet med vad som gäller för de andra i punkten uppräknade brotten finns ett gemensamt internationellt intresse av att kunna lagföra brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Som *Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala Universitet* har anfört får Romstadgans reglering också anses medge nationell domsrätt som går utöver det krav som uttryckligen uppställs i artikel 70. Enligt regeringens mening talar därför övervägande skäl för att brotten mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, till skillnad från vad som föreslagits i promemorian, läggs till i den uppräkning av brott som finns intagen i 2 kap. 3 § 6 brottsbalken. I enlighet med vad som redogörs för nedan kommer det att för åtal alltid krävas särskilt förordnande enligt den föreslagna bestämmelsen i 2 kap. 7 c § brottsbalken. Därigenom kan undvikas att åtal väcks i strid mot folkrätten eller där det annars inte är motiverat.

6.7 Förhållandet mellan internationell och svensk lagföring

6.7.1 Krav på åtalsförordnande, m.m.

Regeringens förslag: Åtal i Sverige för brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning får väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bestämmer. – Brottsbalkens särskilda åtalsregler för bestickning och mutbrott ska inte tillämpas i fråga om brott som begås av arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: De flesta remissinstanserna har tillstyrkt förslagen eller lämnat dem utan erinran. *Amnesty International* har anfört att beslut om åtalsförordnande i samtliga fall ska fattas av riksåklagaren eller annan icke politisk person eller instans och inte i något fall av regeringen. Vidare får politiska eller diplomatiska hänsyn inte spela en roll vid denna typ av lagföring. *Justitiekanslern* har framhållit att det kan finnas behov att tydliggöra att undantaget från krav på åtalsförordnande beträffande osann utsaga inför en internationell domstol i 2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken inte omfattar Internationella brottmålsdomstolen där i stället ett krav på åtalsförordnande enligt 2 kap. 7 c § brottsbalken alltid gäller.

Skälen för regeringens förslag

Ett generellt krav på åtalsförordnande införs

Såsom redovisats i avsnitt 4.2.2 är Romstadgan oklar beträffande förhållandet mellan ett förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen enligt artikel 70 och ett nationellt förfarande angående samma sak. Fall av konkurrerande jurisdiktion kan uppkomma. I enlighet med vad regeringen tidigare har uttalat bör utgångspunkten vara att Internationella brottmålsdomstolen ska ha företräde att pröva brott mot domstolens rättskipning (prop. 2001/02:88 s. 160). Svenska bestämmelser bör därför utformas så att denna princip kan tillgodoses.

Genom att införa ett krav på att ett särskilt förordnande ska meddelas innan åtal får väckas kan principen om Internationella brottmålsdomstolens företräde att lagföra brott mot dess rättskipning iakttas. Det är en metod som har valts av Storbritannien vid genomförandet av Romstadgan (se avsnitt 4.3.4). Regler om åtalsförordnande finns även i svensk rätt. Beslut i fråga om åtal får väckas i de fallen fattas av regeringen eller den regeringen har delegerat beslutanderätten till. Genom förordning har riksåklagaren bemyndigats att förordna om åtal i vissa fall.

Ett krav på åtalsförordnande skulle få till följd att en fråga om konkurrerande jurisdiktion kan avgöras genom en lämplighetsavvägning i det enskilda fallet. I fråga om nu aktuella brott kan åtalsfrågorna komma att kräva särskilda folkrättsliga och utrikespolitiska överväganden, vilket talar för att det i första hand är regeringen som bör ta ansvar för att pröva frågan (jfr prop. 1984/85:156 s. 7). Det gäller särskilt mot bakgrund av att

förhållandet mellan Internationella brottmålsdomstolen och nationella domstolar inte är helt klarlagt för dessa brott. Vidare kan det uppstå frågor om folkrättslig immunitet mot utkrävande av straffansvar, främst när det är fråga om brott begångna av tjänstemän vid domstolen men också beträffande andra gärningsmän. Även om ett krav på åtalsförordnande som meddelas av regeringen, eller den regeringen bestämmer, inte skulle innebära någon absolut garanti för att Internationella brottmålsdomstolens lagföring alltid ges företräde framstår lösningen enligt regeringens uppfattning som lämplig och den bör därmed väljas.

Bestämmelsen om krav på åtalsförordnande tas lämpligen in i 2 kap. brottsbalken. Kravet bör vara heltäckande och gälla oavsett var brottet har begåtts eller vem gärningsmannen är. En särskild bestämmelse för brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning bör – enligt regeringens mening – som specialbestämmelse anses ha företräde framför andra allmänna bestämmelser om undantag från krav på åtalsförordnande i 2 kap. 5 § andra stycket brottsbalken. Därmed skulle kravet gälla även osann utsaga inför en internationell domstol enligt 15 kap. 4 § brottsbalken såvitt avser utsagor som lämnats inför Internationella brottmålsdomstolen (jfr 2 kap. 5 § andra stycket samma balk). Bestämmelsen bör vidare anses ha företräde framför regleringen i 2 kap. 7 a § brottsbalken om åtalsförordnande för brott som begåtts av bl.a. en utländsk tjänsteman hos en annan stat eller mellanfolklig organisation.

De särskilda åtalsreglerna för mutbrott och bestickning slopas

För att underlätta tillämpningen av den reglering som införs bör enligt regeringens mening samma ordning gälla för alla brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. I syfte att åstadkomma en enhetlig ordning för nu aktuella brott bör inte de särskilda åtalsregler som gäller för bestickning och mutbrott tillämpas i dessa fall (17 kap. 17 § och 20 kap. 5 § tredje stycket brottsbalken). Undantaget från dessa åtalsregler bör gälla såväl för valda domstolsfunktionärer (domare, åklagare m.fl.) som för andra arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen.

Eftersom andra arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen inte omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 9 brottsbalken krävs ett uttryckligt tillägg i de särskilda åtalsreglerna (17 kap. 17 § och 20 kap. 5 § tredje stycket brottsbalken) som inkluderar även dessa. Någon ändring i 20 kap. 2 § brottsbalken krävs inte eftersom begreppet arbetstagare enligt bestämmelsens första stycke är universellt tillämpligt och alltså inkluderar arbetstagare hos Internationella brottmålsdomstolen.

Förhållandet till 10 kap. 5 § regeringsformen

Bestämmelserna i 10 kap. 5 § regeringsformen (RF) reglerar frågor om överlåtelse av beslutanderätt. Enligt 10 kap. 5 § fjärde stycket RF kan rättskipnings- eller förvaltningsuppgifter som inte direkt grundar sig på RF genom beslut av riksdagen överlätas till bl.a. mellanfolklig organisation. Riksdagen får också i lag bemyndiga regeringen eller annan myndighet att i särskilda fall besluta om sådan överlåtelse. Om uppgiften

innefattar myndighetsutövning ska riksdagens beslut fattas med minst tre fjärdedelars majoritet eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag.

I lagstiftningsärendet med anledning av Sveriges tillträde till Romstadgan gjordes bedömningen att rättskipande uppgifter i viss utsträckning överlämnades till domstolen (prop. 2000/01:122 s. 87 f.). Som tidigare redovisats innebär den s.k. komplementaritetsprincipen att nationell utredning eller lagföring har företräde framför ett förfarande inför domstolen. Detta gäller dock inte om Internationella brottmålsdomstolen finner att staten saknar vilja eller förmåga att genomföra undersökning eller lagföring på ett tillbörligt sätt. I ett sådant fall har domstolen möjlighet att bestämma att lagföringen i stället ska ske vid Internationella brottmålsdomstolen. Ett eventuellt nationellt förfarande måste då avbrytas (prop. 2005/06:93 s. 31). I bl.a. detta avseende har tillträde till Romstadgan medfört att Sverige överlätit rättskipningsuppgifter på sätt som aktualiserar bestämmelserna i 10 kap. 5 § RF (prop. 2005/06:93 s. 31 jfr prop. 2000/01:122 s. 86 ff.).

Brotten mot artikel 70 jämföras inte med stadgans huvudbrott och komplementaritetsprincipen gäller inte beträffande dessa brott. Romstadgan är oklar beträffande förhållandet mellan ett förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen och ett nationellt förfarande angående samma sak, se avsnitt 4.2.2. Regeringens uttalande att utgångspunkten bör vara att Internationella brottmålsdomstolen ska ha företräde att pröva sådana brott (prop. 2001/02:88 s. 160) har, som tidigare nämnts, varit vägledande för utformningen av förslaget om krav på åtalsförordnande. Beslut om åtalsförordnande ska enligt förslaget fattas av regeringen eller den regeringen bestämmer. Internationella brottmålsdomstolen kan således inte ensidigt besluta att överta en svensk lagföring. I likhet med den bedömning som gjordes i prop. 2005/06:93 s. 31 är det regeringens uppfattning att det förhållande att Sverige formellt har jurisdiktion parallellt med Internationella brottmålsdomstolen inte innebär att lagföring, när denna sker vid Internationella brottmålsdomstolen, har förts över till domstolen. Bestämmelserna i 10 kap. 5 § fjärde stycket RF blir således inte tillämpliga.

6.7.2 Internationella brottmålsdomstolens dom som rättegångshinder (*ne bis in idem*), m.m.

Regeringens förslag: En lagakraftvunnen dom som Internationella brottmålsdomstolen har meddelat i fråga om brott mot dess rättskipning enligt artikel 70 i Romstadgan ska som huvudregel hindra en senare lagföring av samma gärning i Sverige. I likhet med vad som gäller för stadgans s.k. huvudbrott placeras bestämmelsen i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. Bestämmelsen utformas med reglerna i 2 kap. 5 a § brottsbalken som förebild.

Regeringens bedömning: Några särskilda regler behövs inte när det gäller frågan om nytt åtal kan väckas mot en tilltalad beträffande en gärning för vilken han eller hon redan står under åtal (*litispendens*).

Promemorians förslag och bedömning överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Samtliga remissinstanser har tillstyrkt eller har inte haft något att erinra mot promemorians förslag eller bedömning.

Skälen för regeringens förslag och bedömning

I enlighet med redogörelsen i avsnitt 4.2.3 tar Romstadgans särskilda bestämmelser i artikel 20 om en av Internationella brottmålsdomstolen meddelad dom som rättegångshinder – dels för domstolen, dels för nationell domstol – enbart sikte på stadgans huvudbrott. För brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning enligt artikel 70 finns endast bestämmelser om negativ rättskraft för domstolens domar i förhållande till domstolen själv (regel 168 i bevis- och förfarandereglerna). Någon uttrycklig bestämmelse om domstolens dom som hinder mot nationella rättsprocesser finns inte. Såsom tidigare har konstaterats finns det dock inte något i stadgan eller domstolens bevis- och förfaranderegler som hindrar en stat från att tillerkänna Internationella brottmålsdomstolens domar negativ rättskraft när det är fråga om brott som avses i artikel 70 också i förhållande till de anslutna staterna.

Svenska regler om rättsverkningar för utländska brottmålsdomar finns i 2 kap. 5 a § brottsbalken och bestämmelser om hänsynstagande till en i utlandet ådömd påföljd finns i 2 kap. 6 § samma balk. Att Internationella brottmålsdomstolens dom som avser stadgans huvudbrott ska hindra åtal och lagföring i Sverige för samma gärning föreskrivs i 16 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.

Rättsverkan för domar angående brott som avses i artikel 70

Såväl hänsynstagande till principen om Internationella brottmålsdomstolens företrädare i fråga om brott mot dess rättskipning (se avsnitt 4.2.2), som allmänna överväganden angående skydd för enskilda mot dubbel lagföring för samma gärning (principen *ne bis in idem*), talar för att Internationella brottmålsdomstolens domar om brott som avses i artikel 70 bör tillerkännas negativ rättskraft i Sverige.

De nuvarande bestämmelserna i 2 kap. 5 a § brottsbalken avser dock bara domar meddelade i en annan stat och 16 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen omfattar endast stadgans s.k. huvudbrott. För att även domar som Internationella brottmålsdomstolen meddelar beträffande brott som riktats mot dess rättskipning skall ha negativ rättsverkan krävs därför en lagändring.

Eftersom Romstadgan inte reglerar frågan om domstolens avgöranden beträffande dessa brott som processhinder enligt nationell rätt har staterna stor frihet när det gäller rättsverkansreglernas utformning. Det är regeringens uppfattning att en sådan reglering passar systematiskt mindre väl in i de befintliga bestämmelserna i 2 kap. 5 a § brottsbalken eller i 16 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. En ny bestämmelse bör därför införas.

Rättsverkansbestämmelsens omfattning och utformning

När det gäller brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning bör det uppmärksammas att Romstadgans brottsdefinitioner i artikel 70 är allmänt hållna. Lagföring vid den domstolen skulle därmed kunna avse gärningar som enligt svensk rätt även skulle kunna utgöra allvarliga brott mot liv och hälsa enligt 3 kap. brottsbalken eller brott mot frihet och frid enligt 4 kap. samma balk. Med tanke på att det högsta straff som Internationella brottmålsdomstolen kan bestämma enligt artikel 70 är fem års fängelse (eventuellt i förening med böter) kan det uppkomma situationer där Sverige vill förbehålla sig rätten att lagföra gärningen, särskilt om den har begåtts här. Att införa en bestämmelse som innebär att Internationella brottmålsdomstolens avgöranden beträffande dessa brott alltid ska utgöra processhinder i Sverige vore därför enligt regeringens mening olämpligt. Hur undantagen från en huvudregel om negativ rättskraft bör utformas redovisas i det följande.

En möjlig lösning är att införa särskilda bestämmelser som är utformade med reglerna i 2 kap. 5 a § brottsbalken som förebild, vilket också skulle främja intresset av enhetliga regler. De undantag som gäller enligt 2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken för brott som begåtts i Sverige eller som riktats mot vissa svenska allmänna intressen samt för vissa allvarliga brott får i huvudsak anses täcka de situationer då det finns ett väsentligt intresse av att behålla möjligheten till prövning i svensk domstol trots att Internationella brottmålsdomstolen redan har prövat gärningen.

I 2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken undantas emellertid även brott som avses i 2 kap. 3 § 6 samma balk. Flertalet av dessa brott är inte aktuella här. Beträffande brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning bör inget generellt undantag göras i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen. Ett undantag från huvudregeln bör därför inte omfatta brott som avses i 2 kap. 3 § 6 brottsbalken. Eftersom det inte kan bli fråga om att lagföring vid Internationella brottmålsdomstolen sker på svensk begäran bör vidare undantaget från bestämmelsen att domar beträffande vissa brott inte ska ha negativ rättskraft begränsas till fall då lagföringen sker efter utlämning från Sverige (2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken). Vid en samlad bedömning anser regeringen därför att bestämmelserna om rättskraft – i likhet med vad som gäller för stadgans huvudbrott – bör placeras i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen.

Med hänsyn till att artikel 70 är begränsad till brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, vilka dock samtidigt skulle kunna bedömas som andra brott, t.ex. mord, kan det inte uteslutas att domstolen skulle kunna komma att meddela en frikännande dom på den grund att ett för denna typ av brottslighet särskilt rekvisit inte är uppfyllt (jfr motsvarande resonemang i SOU 2002:98 s. 187). Den utformning av reglerna om negativ rättskraft som nu föreslås, dvs. med 2 kap. 5 a § brottsbalken som förebild, innebär dock att en senare svensk prövning kan ske trots en tidigare dom när det gäller brott som begåtts i Sverige eller brott som har fyra års fängelse som straffminimum. Gärningar som har en stark anknytning till svenska intressen samt gärningar av mycket allvarligt slag skulle således alltid kunna lagföras här. Det är regeringens

uppfattning att det därmed inte finns behov av att för dessa brott dessutom införa en begränsning i fråga om utländska frikännande domars rättskraft som hänför sig till att den frikännande domen meddelats på ovan nämnda grund.

I enlighet med vad som föreslagits i avsnitt 6.7.1 kommer ett generellt krav på åtalsförordnande att gälla beträffande brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, dvs. även i de fall då domstolens avgörande inte utgör processhinder. Bestämmelserna i 2 kap. 6 § brottsbalken om att en utomlands ådömd påföljd som verkställts ska beaktas gäller också i dessa fall utan att någon lagändring behöver göras.

För domar angående brott av detta slag som har meddelats i en annan stat bör ordinarie regler om utländska domars rättsverkningar gälla, dvs. reglerna i 2 kap. 5 a § brottsbalken.

Internationella brottmålsdomstolens lagföring m.m. som processhinder

Enligt 45 kap. 1 § tredje stycket rättegångsbalken får nytt åtal inte väckas mot en tilltalad beträffande en gärning för vilken han eller hon redan står under åtal (*litispendens*). Bestämmelsen är dock begränsad till lagföring i Sverige och en parallellt pågående lagföring för brott i utlandet hindrar normalt inte att åtal för samma gärning väcks också i Sverige. Däremot finns det särskilda regler som innebär att en pågående lagföring vid Internationella brottmålsdomstolen beträffande de s.k. huvudbrotten kan utgöra rättegångshinder i Sverige under vissa förutsättningar. Denna bestämmelse i 16 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen hänger samman med den s.k. komplementaritetsprincipen. Principen gäller dock inte beträffande brotten mot domstolens rättskipning och en internationell *litispendens*verkan är inte heller nödvändig för att upprätthålla det principiella företräde för domstolen som har anförts i avsnitt 4.2.2. Det krav på åtalsförordnande som föreslås (avsnitt 6.7.1) innebär också att det saknas behov av en särskild reglering i dessa fall eftersom de hänsyn som kan krävas i det enskilda fallet måste beaktas inom ramen för prövningen om åtal får väckas. Enligt regeringens uppfattning behövs således inte några särskilda regler om *litispendens* såvitt avser åtal för brott mot domstolens rättskipande verksamhet.

7 Ikraftträdande och ekonomiska konsekvenser

7.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Internationella brottmålsdomstolen inledde sin verksamhet under andra hälften av 2003. Lagändringarna bör därför träda i kraft så snart som möjligt. Regeringen föreslår att detta sker den 1 januari 2010. Det finns inte behov av några övergångsbestämmelser.

7.2 Ekonomiska konsekvenser

De nya regler som föreslås avser mycket speciella brott. Det kommer därför sannolikt mycket sällan att bli aktuellt att genomföra någon svensk utredning och lagföring avseende dessa. Det kan tvärtom förväntas att Internationella brottmålsdomstolen i så stor utsträckning som möjligt kommer att sköta dessa uppgifter (jfr avsnitt 4.2.2). Därmed kommer nationella åtgärder i fråga främst när Internationella brottmålsdomstolen är förhindrad av någon anledning, t.ex. då den misstänkte inte är tillgänglig vid domstolen. Om det blir fråga om svensk lagföring är det dessutom troligt att domstolen har gjort en stor del av utredningsarbetet.

Regeringen gör därför bedömningen att de förslag som nu lämnas får antas medföra högst marginella kostnader för det svenska rättsväsendet, vilka ryms inom nuvarande budgetramar.

8 Författningskommentar

8.1 Förslaget till lag om ändring i brottsbalken

2 kap.

3 §

För brott som begåtts utom riket döms även i annat fall än som avses i 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats på svenskt fartyg eller luftfartyg, eller om det begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen på sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör Försvarsmakten på ett område där en avdelning av Försvarsmakten befann sig eller om det begåtts av någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är anställd i utlandsstyrkan inom Försvarsmakten eller som tillhör Polisens utlandsstyrka,

3 a. om brottet har begåtts i tjänsten utom riket av en polisman, tulltjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen, som utför gränsöverskridande arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som Sverige har tillträtt,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan menighet eller svensk allmän inrättning,

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och förövats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild inrättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatsabotage, penningförfalskning, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig befattning med kemiska vapen, olovlig befattning med minor, osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott, försök till sådant brott, brott som avses i 5 § samma lag eller om brottet riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, eller

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

Ändringen har behandlats i avsnitt 6.6. Paragrafen kompletterar reglerna i 2 kap. 2 § angående svensk straffrättslig domsrätt beträffande brott som begåtts utom riket med bestämmelser som utsträcker kompetensen i vissa specialfall.

I paragrafen har förts in ett nytt led i *punkten 6* om brott som begåtts utom riket och som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (artikel 70 i Romstadgan). En analys i fråga om vilka straffbestämmelser som i materiellt hänseende motsvarar åtagandet i artikel 70 finns i avsnitt 5. Något krav på dubbel straffbarhet gäller inte för ett sådant brott.

7 c §

I fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, får åtal väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bestämmer.

Ändringen har behandlats i avsnitt 6.7.1. Paragrafen är ny och innehåller en bestämmelse om krav på åtalsförordnande i fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (artikel 70 i Romstadgan). Kravet på åtalsförordnande gäller generellt, dvs. oavsett om brottet har begåtts i Sverige eller utomlands och vem gärningsmannen är.

En särskild bestämmelse för brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning bör som specialbestämmelse ha företräde framför allmänna bestämmelser om åtalsförordnande. Regleringen i 2 kap. 5 § andra stycket som undantar osann utsaga inför en internationell domstol enligt 15 kap. 4 b § från krav på åtalsförordnande, gäller således inte i fråga om gärningar begångna inför Internationella brottmålsdomstolen. Inte heller gäller bestämmelsen i 2 kap. 7 a § om åtalsförordnande för brott som begåtts av bl.a. en utländsk tjänsteman hos en annan stat eller mellanfolklig organisation.

Regeringen har möjlighet att bemyndiga t.ex. riksåklagaren att besluta om åtalsförordnande (se även förordning [1993:1467] med bemyndigande för riksåklagaren att förordna om väckande av åtal i vissa fall).

15 kap.

4 b §

Om ett vittne eller en sakkunnig under ed inför Europeiska gemenskapernas domstol, inför förstainstansrätten vid denna domstol, inför Europeiska frihandels-sammanslutningens domstol, EFTA-domstolen, eller inför Internationella brottmålsdomstolen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, döms för *osann utsaga inför en internationell domstol* till påföljd enligt 1 §, om utsagan här i riket skulle ha avgetts under laga ed. Begås gärningen av grov oaktsamhet, döms för *ovarsam utsaga inför en internationell domstol* till påföljd enligt 3 §.

Ansvar för ovarsam utsaga enligt första stycket ska inte dömas ut om utsagan avgetts inför Internationella brottmålsdomstolen.

Bestämmelserna i 4, 14 och 15 §§ gäller i tillämpliga delar också gärning som avses i första stycket.

Ändringarna har behandlats i avsnitt 6.2. Paragrafen föreskriver straffansvar för osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol. Ge-

nom ett tillägg varigenom hänvisas till Internationella brottmålsdomstolen utvidgas tillämpningsområdet för det förstnämnda brottet till att också avse sådana utsagor som avges inför Internationella brottmålsdomstolen. Straffbestämmelsen om ovarsam utsaga inför en internationell domstol omfattar emellertid inte utsagor inför Internationella brottmålsdomstolen, vilket framgår av ett nytt *andra stycke*.

På grund av sistnämnda ändring har det förutvarande *andra stycket* flyttats och utgör ett nytt *tredje stycke*. I tredje stycket föreskrivs att bestämmelserna i 4, 14 och 15 §§ i tillämpliga delar också gäller för gärning som avses i första stycket. Därmed ska de nämnda paragraferna tillämpas även i fråga om brott som avser osann utsaga inför Internationella brottmålsdomstolen.

Brott som anges i denna paragraf och som begåtts utomlands får lagföras utan krav på dubbel straffbarhet (2 kap. 3 § 6) och åtal för dessa brott får väckas utan krav på åtalsförordnande (2 kap. 5 § andra stycket). Vidare gäller att en tidigare utländsk dom normalt inte ska hindra en efterföljande svensk lagföring av samma gärning, men då krävs det ett åtalsförordnande (2 kap. 5 a § andra och tredje stycket). När det gäller brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättsskipning gäller emellertid särskilda regler. I likhet med vad som angetts ovan uppställs inte något krav på dubbel straffbarhet för utomlands begångna brott. Dock krävs åtalsförordnande i samtliga fall. Vidare föreskrivs att Internationella brottmålsdomstolens lagakraftvunna domar som huvudregel ska hindra en svensk lagföring av samma gärning (se kommentarerna till 2 kap. 3 § 6 och 7 c § samt till 22 a § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen).

Utöver smärre språkliga förändringar har paragrafen i övrigt inte ändrats.

16 kap.

4 §

Om någon genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra allmän gudstjänst, annan allmän andaktsövning, vigsel eller begravning eller dylik akt, domstols förhandling eller annan statlig eller kommunal förrättning eller allmän sammankomst för överläggning, undervisning eller åhörande av föredrag, döms för *störande av förrättning eller av allmän sammankomst* till böter eller fängelse i högst sex månader.

För störande av förrättning eller av allmän sammankomst döms också den som genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra förhandling vid Internationella brottmålsdomstolen.

Ändringarna har behandlats i avsnitt 6.3. Paragrafen syftar till att skydda förrättningar och allmänna sammankomster av olika slag, däribland domstols förhandling.

Första stycket har endast ändrats språkligt.

Paragrafen har kompletterats med ett nytt *andra stycke* som utvidgar straffansvaret till att omfatta gärningar som riktats mot förhandling vid Internationella brottmålsdomstolen. Gärningar som omfattas av bestämmelsen kan även innefatta brott mot allmän verksamhet enligt 17 kap. 1, 2, 4 och 5 §§. Ansvar enligt de bestämmelserna torde konsumera ansvar

för de gärningar som avses i den nu aktuella paragrafen men kan undantagsvis vara att tillämpa i brottskonkurrens.

17 kap.

6 §

Tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen ska i sin tjänsteutövning vara skyddade enligt bestämmelserna i 1, 2 och 4 §§ på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning. För försök eller förberedelse till brott enligt 1 § mot en sådan person tillämpas 16 §.

Ändringarna har behandlats i avsnitt 6.5. Paragrafen är ny (tidigare 6 § upphävdes genom SFS 1976:509). Bestämmelsen innebär att straffansvaret för våld eller hot mot tjänsteman (1 §), förgripelse mot tjänsteman (2 §) och våldsamt motstånd (4 §) utvidgas till att omfatta tjänstemän vid Internationella brottmålsdomstolen vilka vid tillämpning av nämnda bestämmelser jämföras med svenska tjänstemän.

Avsikten är att domstolens tjänstemän i sin tjänsteutövning ska vara skyddade på motsvarande sätt som om det varit fråga om svensk myndighetsutövning. Det skydd som föreskrivs gäller oavsett var tjänsteutövningen sker.

Försök och förberedelse till våld eller hot mot tjänsteman enligt 1 § ska leda till ansvar i enlighet med bestämmelserna i 16 § också när brottet riktats mot en tjänsteman vid Internationella brottmålsdomstolen.

10 §

Den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd, döms för *övergrepp i rättssak* till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma ska gälla, om man med någon annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om en sådan gärning angriper någon för att denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom eller henne från att avge en sådan utsaga.

Med domstol eller annan myndighet i första stycket avses även en dömande kammare eller ett annat organ i Internationella brottmålsdomstolen.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst två och högst åtta år.

Ändringarna har behandlats i avsnitt 6.4. Paragrafen avser att skydda det allmänna intresset av att talans utförande eller utsagas avgivande vid domstol eller annan myndighet inte otillbörligen påverkas.

Första stycket har endast ändrats språkligt.

Ett nytt *andra stycke* innehåller bestämmelser som utvidgar straffansvaret till att omfatta gärningar som innefattar övergrepp i en rättssak vid Internationella brottmålsdomstolen. Genom ändringen ska en dömande kammare eller annat organ i Internationella brottmålsdomstolen jämföras med en sådan domstol eller annan myndighet som avses i paragrafen. Andra organ i Internationella brottmålsdomstolen som kan komma i fråga är framförallt åklagarens kansli och registratorskontoret (se även artikel 34 i Romstadgan).

På grund av sistnämnda ändring har det förutvarande andra stycket flyttats och utgör ett nytt *tredje stycke*.

11 §

Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom eller henne att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras, döms för *skyddande av brottsling* till böter eller fängelse i högst ett år.

För skyddande av brottsling döms också den som undanröjer bevis om brott som är föremål för ett rättsligt förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Den som inte insåg men hade skälig anledning att anta att den andre var brottslig, döms till böter.

Ansvar ska inte dömas ut om gärningen är att anse som ringa med hänsyn till gärningsmannens förhållande till den brottslige och övriga omständigheter.

Ändringarna har behandlats i avsnitt 6.4. Paragrafen träffar flera olika gärningar som utmärks av att de är ägnade att försvåra att en brottsling fålls till ansvar. Bestämmelsen motsvarar åtagandet enligt artikel 70 i Romstadgan i den del som avser att försvåra beivrande av brottslighet. Straffansvaret utsträcks därför i förhållande till Internationella brottmålsdomstolen, enligt ett nytt *andra stycke*, bara såvitt avser gärningar som består i undanröjande av bevis eller andra förfaranden som på annat dylikt sätt motverkar att ett brott som är föremål för ett rättsligt förfarande vid den domstolen uppdagas eller beivras. Andra gärningar som omfattas av straffansvar enligt 11 § första stycket kan således inte tillämpas i fråga om gärningar som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättsskipning.

De rättsliga förfaranden vid Internationella brottmålsdomstolen som avses är inte bara brottmålsrättegången utan även förfaranden som utgör en del av domstolens brottsutredning, hänger samman med prövningen av frågor om domstolens behörighet och processförutsättningar i ett visst mål (artikel 19 i Romstadgan) eller avser frågor om gottgörelse till brottsoffer (artikel 75 i Romstadgan). Det kan även vara fråga om andra förfaranden som bör betecknas som rättsliga, t.ex. det särskilda förfarande som gäller för förordnande av försvarare.

På grund av tillkomsten av ett nytt andra stycke har det förutvarande andra, tredje och fjärde stycket flyttats och utgör ett nytt *tredje, fjärde* respektive *femte stycke*. Utöver smärre språkliga förändringar har paragrafen i övrigt inte ändrats.

17 §

I vissa fall av bestickning får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den som utsatts för bestickningen eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detta gäller om bestickningen skett i förhållande till någon som

1. inte är arbetstagare hos staten eller hos kommun,
2. inte omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4, 8 eller 9 och inte heller är arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen, och
3. inte är främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling.

Ändringarna har behandlats i avsnitt 6.7.1. Paragrafen föreskriver begränsningar i åklagarens rätt och skyldighet att väcka åtal för bestickning. Reglerna innehåller även vissa undantag från nämnda begränsningar. Av *punkten 2* följer att sådana fall av bestickning som skett i förhållande till bl.a. domare eller annan funktionär vid Internationella brottmålsdomstolen undantas från de särskilda åtalsreglerna. Genom ett tillägg under denna punkt utvidgas undantaget till att även omfatta bestickning som skett i förhållande till andra arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen än de som omfattas av 2 kap. 2 § andra stycket 9, dvs. domare eller annan funktionär. Ett motsvarande undantag har införts i 20 kap. 5 § tredje stycket avseende de särskilda åtalsbestämmelserna för mutbrott.

Av 2 kap. 7 c § följer att det för bestickningsbrott gäller ett generellt krav på åtalsförordnande i fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

20 kap.

5 §

Åklagare får, utan hinder av vad som annars är föreskrivet, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad som åligger honom eller henne i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utan hinder av bestämmelserna i första stycket ska dock gälla

1. vad som i denna balk föreskrivs om att åtal inte får ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen har bemyndigat och

2. vad som i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat endast om den förövats av innehavare av anställning eller uppdrag som avses i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som inte omfattas av första stycket eller av 2 § andra stycket 8 eller 9 och inte heller är arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen, främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling, får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om det inte finns särskilda bestämmelser för ett visst fall, får åklagaren åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gäller särskilda bestämmelser.

Ändringarna har behandlats i avsnitt 6.7.1. Paragrafen begränsar, på motsvarande sätt som i 17 kap. 17 §, åklagarens rätt och skyldighet att väcka åtal för mutbrott.

Av *tredje stycket* följer att mutbrott som begåtts av bl.a. domare eller annan funktionär vid Internationella brottmålsdomstolen är undantagna de särskilda åtalsregler som föreskriver att brottet ska anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller att åtal ska vara påkallat från allmän synpunkt. Genom en justering av stycket utvidgas undantaget till att även omfatta mutbrott som begåtts av andra arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen. Motsvarande ändring har gjorts i 17 kap. 17 § avseende bestickning.

Även för mutbrott gäller ett generellt krav på åtalsförordnande i fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (jfr 2 kap. 7 c §).

Paragrafen har i övrigt endast ändrats språkligt.

8.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

1 §

Om den genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen inrättade domstolen begär att det i Sverige ska vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i denna lag.

Bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse.

Bestämmelserna i 21, 22 och 22 a §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

I 23–32 §§ finns bestämmelser om verkställighet av Internationella brottmålsdomstolens avgöranden och om transport av frihetsberövade genom Sverige.

Ändringarna i paragrafen är endast språkliga och redaktionella.

22 a §

Har Internationella brottmålsdomstolen genom lagakraftvunnen dom prövat fråga om ansvar för en gärning som riktats mot domstolens rättskipning, får den tilltalade inte lagföras i Sverige för samma gärning i enlighet med vad som gäller enligt 2 kap. 5 a § första stycket 1–4 brottsbalken.

Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 2 kap. 1 § eller 3 § 4 och 7 brottsbalken såvida inte lagföringen vid Internationella brottmålsdomstolen har skett sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.

Får lagföring ske, ska bestämmelserna i 2 kap. 6 § brottsbalken tillämpas. Regler om krav på åtalsförordnande finns i 2 kap. 7 c § samma balk.

Ändringarna har behandlats i avsnitt 6.7.2. Paragrafen är ny och reglerar förutsättningarna för att Internationella brottmålsdomstolens dom vari prövats fråga om ansvar för gärning som riktats mot dess rättskipning (artikel 70 i Romstadgan) ska utgöra processhinder i Sverige. Bestämmelserna kompletterar reglerna om rättsverkan av Internationella brottmålsdomstolens domar avseende Romstadgans s.k. huvudbrott (folkmord, brott mot mänskligheten och krigsförbrytelser) enligt 16 § lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen. Reglerna i 2 kap. 5 a § brottsbalken avser bara domar som har meddelats i en annan stat och är därför inte direkt tillämpliga på Internationella brottmålsdomstolens domar.

Enligt *första stycket* hindrar en lagakraftvunnen dom, som huvudregel, en senare svensk lagföring av den tilltalade för en gärning som omfattas av den tidigare prövningen under de förutsättningar som anges i 2 kap. 5 a § första stycket 1–4 brottsbalken. Det förutsätts således att den tilltalade har frikänts från ansvar eller förklarats skyldig till brottet utan att påföljd har ådömts, den ådömda påföljden har verkställts eller verkställigheten pågår eller den ådömda påföljden har bortfallit enligt de bestämmelser som Internationella brottmålsdomstolen har att tillämpa. För-

budet mot svensk lagföring innebär att åtal inte får väckas och, om så ändå sker, att svensk domstol inte är behörig att pröva saken och därför ska avvisa åtalet.

I *andra stycket* finns vissa undantag från huvudregeln om negativ rättsverkan enligt första stycket, vilka med några undantag motsvarar vad som gäller enligt 2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken. Internationella brottmålsdomstolens dom hindrar därmed inte en efterföljande svensk lagföring av brott som begåtts i Sverige (2 kap. 1 § brottsbalken), brott som begåtts utomlands och som riktats mot svenska allmänna intressen (2 kap. 3 § 4 brottsbalken) eller för vilka det lindrigaste straffet enligt svensk rätt är fyra års fängelse (2 kap. 3 § 7 brottsbalken). Till skillnad från vad som gäller enligt 2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken omfattar undantaget inte brott som anges i 2 kap. 3 § 6 brottsbalken.

På samma sätt som enligt 2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken gäller inte undantagen i andra stycket när personen har utlämnats från Sverige till Internationella brottmålsdomstolen för lagföring. Däremot kommer inte lagföring på svensk begäran att förekomma vid den domstolen och därmed behövs ingen särskild bestämmelse för den situationen (jfr 2 kap. 5 a § andra stycket brottsbalken). För utlämning till Internationella brottmålsdomstolen för nu aktuella brott gäller med vissa undantag, enligt 21 §, bestämmelser i lagen (1957:668) om utlämning för brott.

I de fall då Internationella brottmålsdomstolens dom inte hindrar svensk lagföring ska svensk domstol tillämpa reglerna i 2 kap. 6 § brottsbalken om beaktande av en utomlands ådömd påföljd. Vidare krävs det åtalsförordnande enligt 2 kap 7 c § brottsbalken. Hänvisningar till de bestämmelserna finns i *tredje stycket*.

Offences against the administration of justice

1. The Court shall have jurisdiction over the following offences against its administration of justice when committed intentionally:

(a) Giving false testimony when under an obligation pursuant to article 69, paragraph 1, to tell the truth;

(b) Presenting evidence that the party knows is false or forged;

(c) Corruptly influencing a witness, obstructing or interfering with the attendance or testimony of a witness, retaliating against a witness for giving testimony or destroying, tampering with or interfering with the collection of evidence;

(d) Impeding, intimidating or corruptly influencing an official of the Court for the purpose of forcing or persuading the official not to perform, or to perform improperly, his or her duties;

(e) Retaliating against an official of the Court on account of duties performed by that or another official;

(f) Soliciting or accepting a bribe as an official of the Court in connection with his or her official duties.

2. The principles and procedures governing the Court's exercise of jurisdiction over offences under this article shall be those provided for in the Rules of Procedure and Evidence. The conditions for providing international cooperation to the Court with respect to its proceedings under this article shall be governed by the domestic laws of the requested State.

3. In the event of conviction, the Court may impose a term of imprisonment not exceeding five

Brott mot den rättsliga processen

1. Domstolen skall ha jurisdiktion över följande brott riktade mot dess rättsliga process som begås uppsåtligen:

a) Att avge falskt vittnesmål trots skyldighet att tala sanning i enlighet med artikel 69.1.

b) Att framlägga bevisning som parten vet är falsk eller förfalskad.

c) Att genom bestickning påverka ett vittne, att hindra eller störa ett vittnes inställelse eller vittnesmål, att utöva repressalier mot ett vittne för att ha avgett vittnesmål eller att förstöra, manipulera eller störa bevisinhämtning.

d) Att hindra, hota eller besticka en tjänsteman vid Domstolen i avsikt att tvinga eller förmå honom eller henne att inte uppfylla sina skyldigheter eller att uppfylla dem på oriktigt sätt.

e) Att utöva repressalier mot en tjänsteman vid Domstolen för handlingar som denne eller annan tjänsteman har vidtagit.

f) Att som tjänsteman vid Domstolen begära eller ta emot muta i samband med fullgörande av tjänsteåligganden.

2. Principer och förfaranden för Domstolens utövande av sin jurisdiktion över straffbara handlingar i enlighet med denna artikel skall föreskrivas i bevis- och förfarandereglerna. Villkoren för lämnande av internationell rättslig hjälp till Domstolen i fråga om dess förfaranden enligt denna artikel skall följa den anmodade statens nationella lag.

3. Vid fällande dom får rätten döma till fängelse i högst fem år eller böter i enlighet med bevis-

years, or a fine in accordance with the Rules of Procedure and Evidence, or both.

4. (a) Each State Party shall extend its criminal laws penalizing offences against the integrity of its own investigative or judicial process to offences against the administration of justice referred to in this article, committed on its territory, or by one of its nationals;

(b) Upon request by the Court, whenever it deems it proper, the State Party shall submit the case to its competent authorities for the purpose of prosecution. Those authorities shall treat such cases with diligence and devote sufficient resources to enable them to be conducted effectively.

och förfarandereglerna eller till båda påföljderna.

4. a) Varje stadgepart skall utvidga sina straffrättsliga bestämmelser som kriminaliserar brott mot egna förundersökningar och rättegångar till att också omfatta de brott mot den rättsliga process som avses i denna artikel, vilka begås inom dess territorium eller av en av dess medborgare.

b) På framställning av Domstolen, när den finner det vara lämpligt, skall stadgeparten överlämna saken till sina behöriga myndigheter för lagföring. Dessa myndigheter skall handlägga sådana mål omsorgsfullt och avsätta tillräckliga resurser för att möjliggöra en effektiv handläggning.

Bilaga 1

Översättningen är hämtad från prop. 2000/01:122 (bilaga 1).

Sammanfattning av departementspromemorian Brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning (Ds 2008:84)

Sverige har genom att tillträda Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen bl.a. åtagit sig att straffbelägga vissa gärningar och att kunna döma över vissa brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Promemorian behandlar dessa åtaganden och lämnar förslag till lagändringar.

I promemorian föreslås att några straffbestämmelser i brottsbalken som omfattar gärningar som riktas mot svensk eller viss utländsk rättskipande verksamhet ska utvidgas till att också omfatta gärningar som tar sikte på Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Det gäller osann utsaga inför en internationell domstol (15 kap. 4 b §), störande av förrättning eller av allmän sammankomst (16 kap. 4 §), övergrepp i rättssak (17 kap. 10 §) och skyddande av brottsling (17 kap. 11 §). Straffansvar för våld eller hot mot tjänsteman, förgripelse mot tjänsteman och våldsamt motstånd (17 kap. 1, 2 och 4 §§) föreslås gälla även när gärningen riktas mot tjänstemän vid domstolen i deras tjänsteutövning.

Försök, förberedelse, stämpling och medverkan till de brott som redovisats ska vara straffbart i samma utsträckning som i fråga om brott som riktas mot svensk rättskipning.

Svensk domstol är behörig att pröva brott som begåtts i Sverige. I vissa fall gäller det även brott som begåtts utom riket. Beträffande brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning och som begåtts utom riket föreslås en särskild reglering som innebär att något krav på s.k. dubbel straffbarhet inte uppställs. Det föreslås gälla då gärningsmannen är svensk medborgare, utlänning med hemvist i Sverige eller utlänning utan hemvist i Sverige som efter brottet blivit svensk medborgare eller tagit hemvist här.

Ett generellt krav på åtalsförordnande föreslås för brott mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning. Enligt förslaget ska de särskilda åtalsbestämmelserna för bestickning och mutbrott i 17 kap. 17 § respektive 20 kap. 5 § tredje stycket brottsbalken inte tillämpas i de fall då gärningen riktats mot respektive begåtts av domare, annan funktionär eller annan arbetstagar vid Internationella brottmålsdomstolen.

En lagakraftvunnen dom som Internationella brottmålsdomstolen har meddelat i fråga om brott mot dess rättskipning ska enligt förslaget som huvudregel hindra en senare lagföring av samma gärning i Sverige. Undantag föreslås dock gälla i fråga om brott som begåtts i Sverige eller brott utom riket och som riktats mot ett svenskt allmänt intresse eller som enligt svensk rätt bestraffas med minst fyra års fängelse.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2010.

Promemorians lagförslag

1 Förslag till lag om ändring i brottsbalken

Häri genom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 2 kap. 3 §, 15 kap. 4 b §, 16 kap. 4 §, 17 kap. 6, 10, 11 och
 17 §§ samt 20 kap. 5 § ska ha följande lydelse,
dels att det i balken ska införas en ny paragraf, 2 kap. 7 c §, av följande
 lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap. 3 §⁸

För brott som begåtts utom riket döms även i annat fall än som avses i
 2 § efter svensk lag och vid svensk domstol,

1. om brottet förövats på svenskt fartyg eller luftfartyg, eller om det
 begåtts i tjänsten av befälhavaren eller någon som tillhörde besättningen
 på sådant fartyg,

2. om brottet begåtts av någon som tillhör Försvarmakten på ett områ-
 de där en avdelning av Försvarmakten befann sig eller om det begåtts av
 någon annan på ett sådant område och avdelningen befann sig där för
 annat ändamål än övning,

3. om brottet begåtts vid tjänstgöring utom riket av någon som är an-
 ställd i utlandsstyrkan inom Försvarmakten eller som tillhör Polisens
 utlandsstyrka,

3 a. om brottet har begåtts i tjänsten utom riket av en polisman, tull-
 tjänsteman eller tjänsteman vid Kustbevakningen, som utför gränsöver-
 skridande arbetsuppgifter enligt en internationell överenskommelse som
 Sverige har tillträtt,

4. om brottet förövats mot Sverige, svensk kommun eller annan me-
 nighet eller svensk allmän inrättning,

*4 a. om brottet riktats mot In-
 ternationella brottmålsdomstolens
 rättskipning och begåtts av en
 svensk medborgare, en utlänning
 med hemvist i Sverige eller en
 utlänning utan hemvist i Sverige,
 som efter brottet blivit svensk
 medborgare eller tagit hemvist
 här,*

5. om brottet begåtts inom område som ej tillhör någon stat och för-
 övats mot svensk medborgare, svensk sammanslutning eller enskild in-
 rättning eller mot utlänning med hemvist i Sverige,

6. om brottet är kapning, sjö- eller luftfartssabotage, flygplatssabotage,
 penningförfälskning, försök till sådana brott, folkrättsbrott, olovlig be-

⁸ Senaste lydelse 2003:149.

fattning med kemiska vapen, olovlig befattning med minor, osann eller ovarsam utsaga inför en internationell domstol, terroristbrott enligt 2 § lagen (2003:148) om straff för terroristbrott eller försök till sådant brott samt brott som avses i 5 § samma lag, eller

7. om det lindrigaste straff som i svensk lag är stadgat för brottet är fängelse i fyra år eller däröver.

7 c §

I fråga om brott som riktats mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning, får åtal väckas endast efter förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat.

15 kap.

4 b §⁹

Om ett vittne eller en sakkunnig under ed inför Europeiska gemenskapernas domstol, inför förstainstansrätten vid denna domstol eller inför Europeiska frihandels-sammanslutningens domstol, EFTA-domstolen, lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, döms för osann utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 1 §, om utsagan här i riket skulle ha *avgivits* under laga ed. Begås gärningen av grov oaktsamhet, döms för ovarsam utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 3 §.

Om ett vittne eller en sakkunnig under ed inför Europeiska gemenskapernas domstol, inför förstainstansrätten vid denna domstol, inför Europeiska frihandels-sammanslutningens domstol, EFTA-domstolen, eller inför Internationella brottmålsdomstolen lämnar osann uppgift eller förtiger sanningen, döms för osann utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 1 §, om utsagan här i riket skulle ha *avgetts* under laga ed. Begås gärningen av grov oaktsamhet, döms för ovarsam utsaga inför en internationell domstol till påföljd enligt 3 §.

Ansvar för ovarsam utsaga enligt första stycket ska inte dömas ut om utsagan avgetts inför Internationella brottmålsdomstolen.

Bestämmelserna i 4, 14 och 15 §§ gäller i tillämpliga delar också gärning som avses i första stycket.

16 kap.

4 §

Om någon genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra allmän gudstjänst, annan allmän andaktsövning, vigsel eller be-

Om någon genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra allmän gudstjänst, annan allmän andaktsövning, vigsel eller be-

⁹ Senaste lydelse 1995:316.

gravning eller dylik akt, domstolsförhandling eller annan statlig eller kommunal förrättning eller *ock* allmän sammankomst för överläggning, undervisning eller åhörande av föredrag, *dömes* för störande av förrättning eller av allmän sammankomst till böter eller fängelse i högst sex månader.

gravning eller dylik akt, domstolsförhandling eller annan statlig eller kommunal förrättning eller allmän sammankomst för överläggning, undervisning eller åhörande av föredrag, *döms* för störande av förrättning eller av allmän sammankomst till böter eller fängelse i högst sex månader.

För störande av förrättning eller av allmän sammankomst döms också den som genom våldshandling eller oljud eller på annat dylikt sätt stör eller söker hindra förhandlingar vid Internationella brottmålsdomstolen.

17 kap.

6 §¹⁰

Tjänstemän vid Inter-nationella brottmålsdomstolen ska enligt bestämmelserna i 1, 2 och 4 §§ vara skyddade i sin tjänsteutövning på motsvarande sätt som om det hade varit fråga om svensk myndighetsutövning. För försök eller förberedelse till brott enligt 1 § mot en sådan person tillämpas 16 §.

10 §¹¹

Den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd, döms för övergrepp i rättssak till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *skall* gälla, om man med någon annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om en sådan gärning angriper någon för att

Den som med våld eller hot om våld angriper någon för att denne gjort anmälan, fört talan, avlagt vittnesmål eller annars vid förhör avgett utsaga hos en domstol eller annan myndighet eller för att hindra någon från en sådan åtgärd, döms för övergrepp i rättssak till fängelse i högst fyra år eller, om brottet är ringa, till böter eller fängelse i högst sex månader. Detsamma *ska* gälla, om man med någon annan gärning, som medför lidande, skada eller olägenhet, eller med hot om en sådan gärning angriper någon för att denne avlagt

¹⁰ Tidigare 6 § upphävd genom 1976:509.

¹¹ Senaste lydelse 2002:117.

denne avlagt vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom från att avge en sådan utsaga.

vittnesmål eller annars avgett utsaga vid förhör hos en myndighet eller för att hindra honom *eller henne* från att avge en sådan utsaga.

Med domstol eller annan myndighet i första stycket avses även en dömande kammare eller ett annat organ i Internationella brottmålsdomstolen.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst två och högst åtta år.

11 §¹²

Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras, döms för skyddande av brottsling till böter eller fängelse i högst ett år.

Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom *eller henne* att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras, döms för skyddande av brottsling till böter eller fängelse i högst ett år.

För skyddande av brottsling döms också den som undanröjer bevis om brott som är föremål för ett rättsligt förfarande vid Internationella brottmålsdomstolen eller på annat dylikt sätt motverkar att det uppdagas eller beivras.

Är brottet grovt, döms till fängelse, lägst sex månader och högst fyra år.

Den som inte insåg men hade skäl原因 *antaga* att den andre var brottslig, döms till böter.

Den som inte insåg men hade skäl原因 *att anta* att den andre var brottslig, döms till böter.

Till ansvar skall inte dömas om gärningen är att anse som ringa med hänsyn till gärningsmannens förhållande till den brottslige och övriga omständigheter.

Ansvar ska inte dömas *ut* om gärningen är att anse som ringa med hänsyn till gärningsmannens förhållande till den brottslige och övriga omständigheter.

17 §¹³

I vissa fall av bestickning får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren till den som utsatts för bestickningen eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt. Detta gäller om bestickningen skett i förhållande till någon som

1. inte är arbetstagare hos staten eller hos kommun,
2. inte omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4, 8 eller 9 och
2. inte omfattas av 20 kap. 2 § andra stycket 1–4, 8 eller 9 *och*

¹² Senaste lydelse 1993:207.

¹³ Senaste lydelse 2004:404.

*inte heller är arbetstagare vid
Internationella brottmåls-
domstolen, och*

3. inte är främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling.

20 kap.

5 §¹⁴

Åklagare får, utan hinder av vad som annars är föreskrivet, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad som åligger honom i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Åklagare får, utan hinder av vad som annars är föreskrivet, åtala brott varigenom arbetstagare hos staten eller hos kommun eller annan som avses i 2 § andra stycket 1–4 har åsidosatt vad som åligger honom *eller henne* i utövningen av anställningen eller uppdraget.

Utän hinder av bestämmelserna i första stycket ska dock gälla

1. vad som i denna balk föreskrivs om att åtal inte får ske utan förordnande av regeringen eller den regeringen bemyndigat och

2. vad som i annan lag eller författning är föreskrivet om åtal för gärning, för vilken straff är stadgat endast om den förövas av innehavare av anställning eller uppdrag som avses i första stycket.

Har mutbrott begåtts av någon som inte omfattas av första stycket eller av 2 § andra stycket 8 eller 9 och inte är främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling, får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Har mutbrott begåtts av någon som inte omfattas av första stycket eller av 2 § andra stycket 8 eller 9 och inte *heller är arbetstagare vid Internationella brottmålsdomstolen*, främmande stats minister eller ledamot av främmande stats lagstiftande församling, får åklagare väcka åtal endast om brottet anges till åtal av arbets- eller uppdragsgivaren eller om åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om det inte finns särskilda bestämmelser för ett visst fall, får åklagare åtala brott mot sådan tystnadsplikt som gäller till förmån för enskild målsägande endast om denne anger brottet till åtal eller åtal är påkallat från allmän synpunkt.

Om åtal för brott som i utövningen av tjänsten eller uppdraget begåtts av riksdagsledamot, statsråd, justitieråd, regeringsråd eller innehavare av tjänst eller uppdrag hos riksdagen eller dess organ gälla särskilda bestämmelser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

¹⁴ Senaste lydelse 2004:404.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen Bilaga 3

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2002:329) om samarbete med Internationella brottmålsdomstolen

dels att 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det i lagen ska införas en ny paragraf, 22 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Om den genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen inrättade domstolen begär att det i Sverige *skall* vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i denna lag.

Bestämmelserna i 3–20 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller folkmord, brott mot mänskligheten eller krigsförbrytelse.

Bestämmelserna i 21 och 22 §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

I 23–32 §§ finns bestämmelser om verkställighet av Internationella brottmålsdomstolens avgöranden och om transport av frihetsberövade genom Sverige.

Om den genom Romstadgan för Internationella brottmålsdomstolen inrättade domstolen begär att det i Sverige *ska* vidtas en åtgärd som grundar sig på stadgan, tillämpas bestämmelserna i denna lag.

Bestämmelserna i 21, 22 och 22 a §§ tillämpas om utredningen eller lagföringen gäller brott som riktas mot Internationella brottmålsdomstolens rättskipning.

22 a §

Har Internationella brottmålsdomstolen genom laga-kraftvunnen dom prövat fråga om ansvar för en gärning som riktats mot domstolens rättskipning, får den tilltalade inte lagföras i Sverige för samma gärning i enlighet med vad som gäller enligt 2 kap. 5 a § första stycket 1–4 brottsbalken.

Första stycket gäller inte i fråga om brott som avses i 2 kap. 1 § eller 3 § 4 och 7 brottsbalken såvida inte lagföringen vid Internationella brottmålsdomstolen har skett sedan personen utlämnats från Sverige för lagföring.

Får lagföring ske, ska bestämmelserna i 2 kap. 6 § brottsbalken tillämpas. Regler om krav på åtalsförordnande finns i 2 kap. 7 c § samma balk.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2010.

Efter remiss har yttrande över promemorian avgetts av Stockholms tingsrätt, Göta hovrätt, Tullverket, Migrationsverket, Svenska Avdelningen av Internationella Juristkommissionen, Kriminalvården, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, Domstolsverket, Amnesty International, Försvarsmakten, Kustbevakningen, Rikspolisstyrelsen, Sveriges Advokatsamfund, Riksdagens ombudsmän, Umeå tingsrätt, Brottsförebyggande rådet, Justitiekanslern, Åklagarmyndigheten, Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Svea hovrätt, Juridiska fakultetsnämnden vid Lunds Universitet, Brottsoffermyndigheten, Försvarshögskolan, Raoul Wallenberg institutet och Svenska Röda Korset.

Svar har inte inkommit från Sveriges domareförbund, Svenska Helsingforskommittén för mänskliga rättigheter, Svenska FN-förbundet, Svenska Freds- och skiljedomsföreningen.

Utdrag ur Internationella brottmålsdomstolens bevis- och förfaranderegler

Regler hänförliga till artikel 70 i Romstadgan i enlighet med den förberedande kommissionens förslag som antagits av stadgepartsförsamlingen (FN-dokument PCNICC/2000/1/Add.1, 2 november 2000).

Rule 162 Exercise of jurisdiction

1. Before deciding whether to exercise jurisdiction, the Court may consult with States Parties that may have jurisdiction over the offences.

2. In making a decision whether or not to exercise jurisdiction, the Court may consider, in particular

- (a) The availability and effectiveness of prosecution in a State Party;
- (b) The seriousness of the offence;
- (c) The possible joinder of charges under article 70 with charges under articles 5 to 8;
- (d) The need to expedite proceedings;
- (e) Links with an ongoing investigation or a trial before the Court; and
- (f) Evidentiary considerations.

3. The Court shall give favourable consideration to a request from the host State for a waiver of the power of the Court to exercise jurisdiction in cases where the host State considers such a waiver to be of particular importance.

4. If the Court decides not to exercise its jurisdiction, it may request a State Party to exercise jurisdiction pursuant to article 70, paragraph 4.

Rule 163 Application of the Statute and the Rules

1. Unless otherwise provided in sub-rules 2 and 3, rule 162 and rules 164 to 169, the Statute and the Rules shall apply *mutatis mutandis* to the Court's investigation, prosecution and punishment of offences defined in article 70.

2. The provisions of Part 2, and any rules thereunder, shall not apply, with the exception of article 21.

3. The provisions of Part 10, and any rules thereunder, shall not apply, with the exception of articles 103, 107, 109 and 111.

Rule 164 Periods of limitation

1. If the Court exercises jurisdiction in accordance with rule 162, it shall apply the periods of limitation set forth in this rule.

2. Offences defined in article 70 shall be subject to a period of limitation of five years from the date on which the offence was committed, provided that during this period no investigation or prosecution has been initiated. The period of limitation shall be interrupted if an investigation or prosecution has been initiated during this period, either before the Court or by a State Party with jurisdiction over the case pursuant to article 70, paragraph 4 (a).

3. Enforcement of sanctions imposed with respect to offences defined in article 70 shall be subject to a period of limitation of 10 years from the date on which the sanction has become final. The period of limitation

shall be interrupted with the detention of the convicted person or while the person concerned is outside the territories of the States Parties. Bilaga 5

Rule 165 Investigation, prosecution and trial

1. The prosecutor may initiate and conduct investigations with respect to offences defined in article 70 on his or her own initiative, on the basis of information communicated by a Chamber or any reliable source.

2. Articles 53 and 59, and any rules thereunder, shall not apply.

3. For purposes of article 61, the Pre-Trial Chamber may make any of the determinations set forth in that article on the basis of written submissions, without a hearing, unless the interests of justice otherwise require.

4. A Trial Chamber may, as appropriate and taking into account the rights of the defence, direct that there be joinder of charges under article 70 with charges under articles 5 to 8.

Rule 166 Sanctions under article 70

1. If the Court imposes sanctions with respect to article 70, this rule shall apply.

2. Article 77, and any rule thereunder, shall not apply, with the exception of an order of forfeiture under article 77, paragraph 2 (b), which may be ordered in addition to imprisonment or a fine or both.

3. Each offence may be separately fined and those fines may be cumulative. Under no circumstance may the total amount exceed 50 per cent of the value of the convicted person's identifiable assets, liquid or realizable, and property, after deduction of an appropriate amount that would satisfy the financial needs of the convicted person and his or her dependents.

4. In imposing a fine the Court shall allow the convicted person a reasonable period in which to pay the fine. The Court may provide for payment of a lump sum or by way of instalments during that period.

5. If the convicted person does not pay a fine imposed in accordance with the conditions set forth in sub-rule 4, appropriate measures may be taken by the Court pursuant to rules 217 to 222 and in accordance with article 109. Where, in cases of continued wilful non-payment, the Court, on its own motion or at the request of the Prosecutor, is satisfied that all available enforcement measures have been exhausted, it may as a last resort impose a term of imprisonment in accordance with article 70, paragraph 3. In the determination of such term of imprisonment, the Court shall take into account the amount of fine paid.

Rule 167 International cooperation and judicial assistance

1. With regard to offences under article 70, the Court may request a State to provide any form of international cooperation or judicial assistance corresponding to those forms set forth in Part 9. In any such request, the Court shall indicate that the basis for the request is an investigation or prosecution of offences under article 70.

2. The conditions for providing international cooperation or judicial assistance with respect to offences under article 70 shall be those set forth in article 70, paragraph 2.

Rule 168 *Ne bis in idem*

In respect of offences under article 70, no person shall be tried before the Court with respect to conduct which formed the basis of an offence for which the person has already been convicted or acquitted by the Court or another court. Bilaga 5

Rule 169 Immediate arrest

In the case of an alleged offence under article 70 committed in the presence of a Chamber, the Prosecutor may orally request the Chamber to order the immediate arrest of the person concerned.